

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Mezinárodní rozvojová studia

**Vybrané výukové programy globálního rozvojového
vzdělávání**

Diplomová práce

Autor: Bc. Tereza Špundová, DiS.

Vedoucí práce: Mgr. Eva Žwaková

Olomouc 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že zadanou diplomovou práci na téma Vybrané výukové programy globálního rozvojového vzdělávání jsem vypracovala samostatně. Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v seznamu literatury.

V Olomouci dne 10. 12. 2020

Podpis.....

Poděkování

Ráda bych tímto velmi poděkovala mé vedoucí diplomové práce paní Mgr. Evě Žwakové za odborné konzultace a rady v průběhu zpracování této diplomové práce. Velké poděkování patří také mé rodině za neskutečnou podporu v životě a Univerzitě Palackého v Olomouci za podporu po celou dobu trvání studia.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tereza ŠPUNDOVÁ, DiS.**
Osobní číslo: **R170113**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Vybrané výukové programy globálního rozvojového vzdělávání**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl: Cílem diplomové práce je podrobně představit Globální rozvojové vzdělávání cíle, metody, historii, koncepci GRV, NNO a další, dále pak představit a analyzovat vybrané výukové programy. První část práce je teoretická, kde objasňuje principy, cíle a strategie globálního rozvojového vzdělávání. Dále pak charakterizuje vybrané organizace zabývající se oblastí globálního rozvojového vzdělávání. Praktická část se věnuje srovnávání vybraných programů globálního rozvojového vzdělávání různých organizací na podobné téma a jejich analýze implementace těchto programů na různých školách v různých regionech, popřípadě i zhodnocení úspěšnosti daných programů z hlediska naplňování jejich cílů.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **20 - 25 tisíc slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

NaZemi. Chytáme souvislosti: toto je leták o globálním rozvojovém vzdělávání. Brno, 2016. Mimra, Robert. Jak globálně vzdělávat: katalog materiálů a nástrojů psaných v češtině určených pro globální rozvojové vzdělávání a multikulturní výchovu se zvláštním řetelem k tématu fair trade. 1. vyd. Praha: Ekumenická akademie, 2012. Opočenská, Martina. Globální rozvojové vzdělávání a rozvojová zahraniční spolupráce, aneb, společně proti chudobě. 2. vyd. Praha: Powerprint, 2012. Hrubanová, Kristýna. Jonáš cestuje: programy globálního rozvojového vzdělávání pro žáky 2.stupně ZŠ, SŠ. 1. vyd. Olomouc: ARPOK ve spolupráci s NaZemi, 2014. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání 2011-2015, aktualizovaná pro období 2016-2017. Dostupné z WWW: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Eva Žwaková**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání diplomové práce: **26. ledna 2018**
Termín odevzdání diplomové práce: **13. dubna 2019**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 26. ledna 2018

Abstrakt

Tato diplomová práce se věnuje oblasti globálního rozvojového vzdělávání (GRV) a popisuje jeho postavení v České republice. V teoretické části práce je vymezen samotný termín GRV, jeho definice, historická východiska, cíle a principy a témata GRV. Dále charakterizuje vybrané oficiální dokumenty a strategie v rámci GRV a představuje neziskové organizace, které se globálnímu vzdělávání věnují. V praktické části práce jsou v rámci kvalitativního výzkumu analyzovány vybrané výukové programy na témata Plýtvání potravinami a Migrace a prostřednictvím komparativní analýzy jsou tyto programy dle stanovených hodnotících bodů porovnány.

Klíčová slova

Globální rozvojové vzdělávání, globální vzdělávání, strategie, témata globálního rozvojového vzdělávání, nevládní neziskové organizace, Česká republika, výukové programy, migrace, analýza

Abstract

This thesis deals with the field of global development education (GDE) and describes its position in the Czech Republic. Theoretical part of the thesis defines term GDE itself, its definition, historical starting points, objectives and principles and topics of GDE. It also characterizes selected official documents and strategies within GDE and presents non-governmental organizations focusing on global education. Practical part of the thesis presents an analysis of selected educational programs on Food Waste and Migration within a qualitative research. Subsequently, based on a comparative analysis, the selected programs are compared according to the set of evaluation points.

Key words

Global development education, global education, strategies, topics of global development education, non-governmental organization, Czech republic, educational programs, migration, analysis

Obsah

Seznam zkratk	11
Seznam obrázků	13
Seznam tabulek	13
Seznam příloh	13
Úvod	14
Cíl a metodika práce	16
Cíl práce	16
Metodika	16
1. Charakteristika Globálního rozvojového vzdělávání	17
1.1 Vymezení termínu Globálního rozvojového vzdělávání	17
1.2 Definice Globálního rozvojového vzdělávání	20
1.3 Historická východiska GRV v České republice	22
1.4 Cíle a principy GRV	23
1.5 Hlavní témata GRV	25
1.6 Shrnutí kapitoly	28
2. Dokumenty o GRV v České republice	29
2.1 Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání 2011–2015	29
2.1.1 Analytická část A	30
2.1.2 Strategická část B	30
2.2 Akční plán Národní strategie GRV pro období 2016-2017	30
2.3 Národní zpráva o GRV v České republice 2008	41
2.4 FoRS: Zpráva o globálním rozvojovém vzdělávání v České republice v letech 2008-2010	42
2.5 Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech 2018–2030	43
2.6 Shrnutí kapitoly	44

3.	Globální rozvojové vzdělávání v českém školství.....	46
3.1	Začleňování globálního rozvojové vzdělávání do výuky	46
3.2	Vybrané vzdělávací projekty a akce pro školy v rámci globálního rozvojového vzdělávání	48
3.2.1	Týden globálního rozvojového vzdělávání 2020.....	49
3.2.1.1	Co představuje Týden GRV.....	50
3.2.1.2	Festival globálního rozvojového vzdělávání 2020	51
3.2.2	Get Up and Goals.....	52
3.2.2.1	Co představuje projekt Get Up and Goals	52
3.2.2.2	Zapojené školy a žákovské projekty	54
3.2.3	Poznáváme svět (Experiencing the World)	55
3.2.4	Global Storylines	56
3.2.5	Konference Učíme o globálních souvislostech.....	56
3.2.6	Kritické myšlení a globální témata	57
3.3	Shrnutí kapitoly.....	57
4.	Charakteristika vybraných organizací zabývajících se Globálním rozvojovým vzděláváním.....	58
4.1	ARPOK, o.p.s.....	58
4.1.1	Vize a cíle organizace	58
4.1.2	Aktivity organizace.....	59
4.2	NaZemi.....	61
4.2.1	Aktivity společnosti	62
4.3	ADRA, o.p.s.....	63
4.3.1	Hodnoty a poslání organizace.....	63
4.3.2	Aktivity organizace v České republice	64
4.3.3	Opravdový svět ADRA.....	64
4.3.3.1	Programy GRV pro MŠ, ZŠ a SŠ	65
4.4	Diakonie Českobratrské církve evangelické	67

4.4.1	Aktivity organizace.....	68
4.4.2	Metodické příručky.....	68
4.5	Varianty – Člověk v tísní	70
4.5.1	Aktivity v rámci programu Varianty	70
4.6	Shrnutí kapitoly.....	73
5.	Výukové programy globálního rozvojového vzdělávání.....	74
5.1	Charakteristika témat Migrace a Plýtvání potravinami	75
5.1.1	Plýtvání potravinami.....	75
5.1.2	Migrace	76
5.2	Výukové programy na téma plýtvání potravinami	77
5.2.1	Program Skutečná cena potravin organizace ADRA.....	77
5.2.2	Program Plýtvání potravinami organizace ARPOK	78
5.3	Výukové programy na téma migrace.....	79
5.3.1	Program Migrace organizace ADRA.....	79
5.3.2	Program Svět v pohybu organizace ARPOK.....	80
5.4	Shrnutí kapitoly.....	81
6.	Komparativní analýza výukových programů.....	83
6.1	Komparace dvou výukových programů na téma Plýtvání potravinami	83
6.1.1	Shrnutí první části komparativní analýzy	85
6.2	Komparace dvou výukových programů na téma Migrace.....	87
6.2.1	Shrnutí druhé části komparativní analýzy	88
6.3	Návrh doporučení pro objednavatele programů	90
Závěr	91
Použité zdroje	93
Příloha 1	98
Příloha 2	99

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
ČRA	Česká rozvojová agentura
ČRDM	Česká rada dětí a mládeže
ČŠI	Česká školní inspekce
DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
EU	Evropská unie
FoRS	České fórum pro rozvojovou spolupráci
GENE	Global Education Network Europe (Evropská síť pro globální vzdělávání)
GRV	Globální rozvojové vzdělávání
HRS	Humanitární rozvojová spolupráce
INEX – SDA	Nevládní nezisková organizace Sdružení dobrovolných aktivit
MŠ	Mateřské školy
MŠMT	Ministerstvo školství a mládeže
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NIDV	Národní institut pro další vzdělávání
NNO	Nevládní nezisková organizace
NSGRV	Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OSN	Organizace spojených národů
PedF UK	Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
PP ZRS	Platforma podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci
RVP G	Rámcové vzdělávací programy pro gymnázia

RVP ZV	Rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání
SADBA	Salesiánská organizace Dona Boska
SMO ČR	Svaz měst a obcí České republiky
SŠ	Střední školy
VMEGS	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
VŠ	Vysoké školy
ZRS	Zahraniční rozvojová spolupráce
ZŠ	Základní školy

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Schéma Globální výchovy

Obrázek č. 2: Logo Týdne GRV pro rok 2020

Obrázek č. 3: Schéma činností projektu Get up and Goals

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: První vzdělávací oblast – Vzdělávací politika, koncepce a programy

Tabulka č. 2: Druhá vzdělávací oblast – Výukové materiály a zdroje pro učitele

Tabulka č. 3: Třetí vzdělávací oblast – Pregraduální příprava učitelů

Tabulka č. 4: Čtvrtá vzdělávací oblast – Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Tabulka č. 5: Pátá vzdělávací oblast – Výzkum a vývoj

Tabulka č. 6: Šestá vzdělávací oblast – Mimoškolní aktivity a zájmová činnost dětí a mládeže

Tabulka č. 7: Sedmá vzdělávací oblast – Osvěta o globálních tématech (Další vzdělávání dospělých)

Tabulka č. 8: Osmá vzdělávací oblast – Finanční zajištění

Tabulka č. 9: Devátá vzdělávací oblast – Monitoring a evaluace

Tabulka č. 10: Komparace výukových programů o plýtvání potravinami

Tabulka č. 11: Komparace výukových programů o migraci

Seznam příloh

Příloha 1: Emailová komunikace s organizací ADRA (pověřená osoba Eliška Masná)

Příloha 2: Emailová komunikace s organizací Diakonie ČCE (pověřená osoba Jarmila Dvořáková)

Úvod

Z hlediska zvyšující se celosvětové globalizace se zvyšují i potřeby lidí mít všeobecné vědomosti, znalosti a dovednosti směřující k přizpůsobení a zvládnutí nečekaných situací a snaha uvědomit si souvislosti a komplexitu celého světa. O to, aby lidé tyto potřeby získali a byli jimi vybaveni usiluje právě globální rozvojové vzdělávání. Globální rozvojové vzdělávání je určitý vzdělávací prostředek, který slouží k porozumění a respektu napříč celému světu. Postoj České republiky ke globálním problémům se již několik let projevuje i ve vzdělávacím systému kurikulárních dokumentů, které navazují na tzv. Bílou knihu (Národní program rozvoje vzdělávání). Rámcové vzdělávací programy (RVP) představují hlavní kurikulární dokumenty a tvoří obecně platný rámec pro vznik školních vzdělávacích programů na všech úrovních vzdělávání. Z rámcových vzdělávacích programů vycházejí průřezová témata, která se prolínají s tématy globálního rozvojového vzdělávání. Nejčastěji se objevují v průřezovém tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (VMEGS). Již mnoho let se odborníci zabývají tím, jak globální rozvojové vzdělávání začleňovat do školní výuky, které je z jedné části zabezpečeno státem a ze zbylé části je zajištěno nevládními organizacemi (NNO), které realizují různé vzdělávací akce a připravují výukové programy a ty pak poskytují učitelům v rámci pomoci při začleňování globálních témat do školní výuky. A právě na to je zaměřena tato diplomová práce, která představuje určitý informační prostředek pro snadnější porozumění kontextu globálního rozvojového vzdělávání.

Vytvoření této diplomové práce bylo velmi zkomplikováno špatnou situací první a druhé vlny pandemie COVID-19. Tato dlouhodobá „koronavirová“ situace značně zkomplikovala psaní práce zejména její praktickou část. Nebylo možné se osobně sejít se zástupci nevládních organizací, nemožňovali provést interview a neposkytovali ani relevantní informace, výsledky a zkušenosti důležité pro vypracování praktické části práce. Z tohoto důvodu autorka vycházela z dostupných zdrojů a metodických materiálů na základě kterých byla diplomová práce v této podobě vytvořena.

Diplomová práce je členěna na teoretickou a praktickou část, kdy se tyto části navzájem prolínají. Práce je rozdělena do šesti hlavních kapitol, které jsou dále členěny na několik dalších podkapitol.

První kapitola se zabývá problematikou globálního rozvojového vzdělávání, vymezuje samotný termín GRV, uvádí definice globálního vzdělávání, charakterizuje východiska GRV v České republice, principy, cíle a témata globálního rozvojového vzdělávání.

Druhá kapitola uvádí dokumenty a strategie, které popisují problematiku globálního rozvojové vzdělávání.

Třetí kapitola se zaměřuje na postavení globálního rozvojového vzdělávání v českém školství, začlenění globálních témat do výuky a nabídku vzdělávacích projektů a aktivit v rámci GRV.

Čtvrtá kapitola charakterizuje vybrané nevládní organizace a popisuje jejich vzdělávací aktivity v oblasti globálního rozvojového vzdělávání.

Pátá a šestá kapitola jsou součástí praktické části práce. Pro kvalitativní výzkum v praktické části diplomové práce jsou stanoveny hodnotící body.

Stanovení hodnotících bodů

Obsahová stránka programu – cílová skupina, počet účastníků a délka programu

Záměr programu – cíle programu a zařazení do rámcových vzdělávacích programů

Podmínky pro realizaci programu – způsob objednání programu, cena programu a cestovné lektorů

V páté kapitole je na základě hodnotících bodů provedena analýza výukových programů na téma Plýtvání potravinami a Migrace z dostupných zdrojů.

V poslední šesté kapitole jsou porovnány zanalyzované výukové programy z předchozí kapitoly v rámci komparativní analýzy a navrženo doporučení pro objednavatele programů.

Cíl a metodika práce

Cíl práce

Tato diplomová práce si klade za cíl podrobně představit Globální rozvojové vzdělávání v České republice, jeho cíle, principy, historii, koncepci GRV, NNO a další. Dále pak představit a analyzovat vybrané výukové programy. První, teoretická část práce, objasňuje principy, cíle a strategie globálního rozvojového vzdělávání. Následně charakterizuje postavení globálního rozvojového vzdělávání v českém školství a vybrané vzdělávací projekty GRV a popisuje vybrané organizace zabývající se oblastí globálního rozvojového vzdělávání. Druhá, praktická část práce, se věnuje kvalitativnímu výzkumu. V první části kvalitativního výzkumu jsou na základě hodnotících bodů představeny a analyzovány vybrané programy globálního rozvojového vzdělávání neziskových organizací na téma Plýtvání potravinami a Migrace. Ve druhé části kvalitativního výzkumu jsou navzájem tyto programy komparovány a přehledně zpracovány ve dvou tabulkách dle jednotlivých hodnotících bodů a z provedené komparativní analýzy je navrženo doporučení pro objednavatele programů.

Metodika

Teoretická část práce je tvořena na základě vypracování literární rešerše a kompilace dostupných informačních zdrojů. V této části práce vychází autorka zejména z knih, příruček, oficiálních či strategických dokumentů týkající se globálního rozvojového vzdělávání. Literární rešerše je zaměřena na globální rozvojové vzdělávání, jeho cíle, principy a strategie a charakteristiku vybraných organizací zabývajících se globálním rozvojovým vzděláváním. Jednotlivé informační zdroje, které byly pro práci využity, jsou uvedeny v použité literatuře.

Pro praktickou část práce bylo čerpáno z dostupných informací, informačních zdrojů a materiálů v oblasti globálního rozvojového vzdělávání od zástupců jednotlivých organizací. Výzkumné metody, které jsou pro kvalitativní výzkum v praktické části využity – analýza z dostupných zdrojů vybraných výukových programů globálního rozvojového vzdělávání na téma Plýtvání potravinami a Migrace a komparativní analýza výukových programů.

1. Charakteristika Globálního rozvojového vzdělávání

V současnosti jsou životy lidí spjaty s různými světovými problémy, které nás mnohdy ovlivňují. Nejedná se pouze o problémy lidí, ale i o podobnosti mezi nimi. S touto problematikou je úzce spjato Globální rozvojové vzdělávání, jehož cílem je o tomto informovat a vzdělávat. Právě tato kapitola se snaží představit český model globálního rozvojového vzdělávání, vymezit jeho cíle, principy, témata a další.

1.1 Vymezení termínu Globálního rozvojového vzdělávání

Termín Globální rozvojové vzdělávání není úplně jednoduché vymezit. Pro tento termín existuje mnoho užívaných synonym. GRV můžeme chápat jako určitou formu vzdělávání, které se věnuje problematice rozvoje a často bývá spojováno s termíny globální výchova, globální občanství, rozvojové vzdělávání nebo vzdělávání pro udržitelný rozvoj.¹

Samotný termín *Globální rozvojové vzdělávání* neboli *Global Development Education* vzniklo z anglických názvů *Global Education* a *Development Education*. V České republice se používá kombinace obou těchto názvů tedy termín globální rozvojové vzdělávání.² Česká republika se užíváním tohoto termínu od ostatních členských států EU liší, jelikož tyto státy se spíše přiklání k používání kratšího termínu, jako je rozvojové vzdělávání, globální vzdělávání, vzdělání k udržitelnému rozvoji, globální učení nebo jiné podobné názvy.³

Není jednoduché vymezit oblast, které se GRV věnuje, jelikož se často kryje s ostatními oblastmi vzdělávání. Globální výchova je oblast, která je k tomu nejvíce blíží a také je někdy nazývaná jako synonymum pro rozvojové vzdělávání. Tato vzdělávací oblast obsahuje několik témat, které se občas shodují a kryjí, jedná se o výchovu k občanství, výchovu k lidským právům, interkulturní vzdělávání, výchovu k udržitelnosti a jiné.

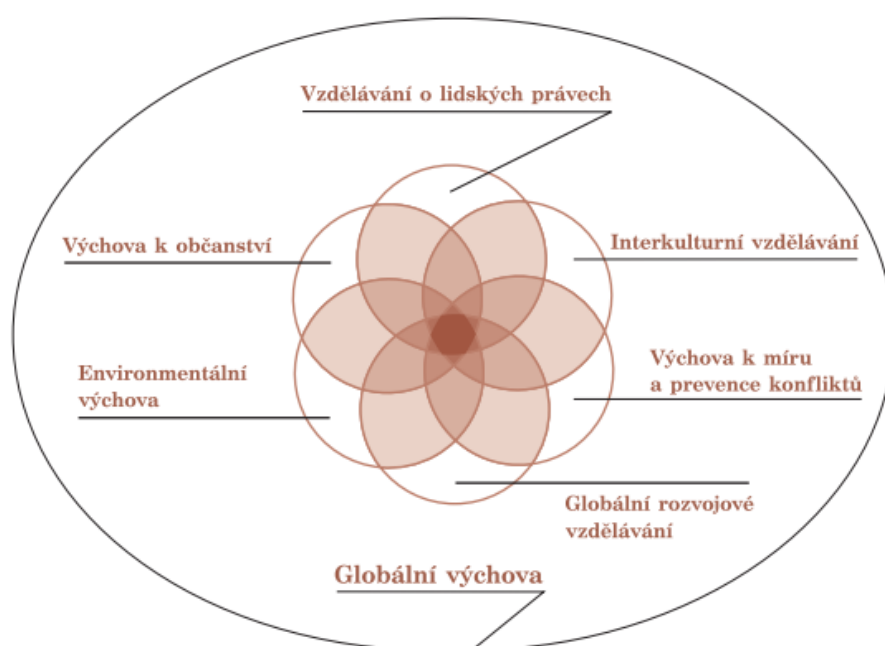
¹ LÖFFELMANNOVÁ, Klára. *Globální rozvojové vzdělávání na druhém stupni základních škol v ČR z pohledu učitelů*. Diplomová práce. Olomouc: 2016, str. 13.

² MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011-2015, aktualizovaná pro období 2016-2017*. Praha: MZV ČR, 2016, str. 5.

³ ŠERTLEROVÁ, Eliška. *Srovnání globálního rozvojového vzdělávání ve státech Evropské unie*. Diplomová práce. Olomouc: 2018, str. 17.

Vzdělávací oblast Globální výchova byla vytvořena institutem North-South Centre pod záštitou Rady Evropy a vychází také z prací pedagogů Davida Selbyho a Grahama Pikea. Institut North-South Centre vytvořil schéma, které má pomoci ke snadnějšímu pochopení tohoto konceptu a vztahu mezi dalšími oblastmi vzdělávání, kterými se GRV zabývá. Toto schéma znázorňuje Globální výchovu jako hlavní zastřešující oblast zahrnující rozvojové vzdělávání, environmentální výchovu, vzdělávání pro mír a prevenci konfliktů a interkulturní vzdělávání, výchovu k občanství a vzdělávání o lidských právech.⁴

Obrázek č. 1: Schéma Globální výchovy

Zdroj: NÁDVORNÍK, ONDŘEJ, ANDREA VOLFOVÁ. *Společný svět – příručka Globálního rozvojového vzdělávání*. Praha: Člověk v tísni, společnost při České televizi, o.p.s., 2004, str. 15. ISBN 80-903510-0-X.

NaZemi ve své brožuře uvádí, že „Globální vzdělávání není jen o obsahu a tématech, kterým se věnuje. Je především o principech, formě a metodách, s nimiž pracuje. Ty by měly podporovat hodnoty, které jsou pro globální vzdělávání stěžejní, jako je spolupráce,

⁴ NÁDVORNÍK, ONDŘEJ, ANDREA VOLFOVÁ. *Společný svět – příručka Globálního rozvojového vzdělávání*. Praha: Člověk v tísni, společnost při České televizi, o.p.s., 2004, str. 15. ISBN 80-903510-0-X.

otevřenost novým pohledům a perspektivám, kritické myšlení, respekt k různorodosti, nenásilné řešení problémů a participace.“⁵

Globální rozvojové vzdělávání by mělo vést k objasnění a pochopení aktuálních problémů, se kterými se v mnoha situacích setkáváme. Snaží se přispívat k řešení různých problémů, ale samozřejmě ne všech světových. Globální rozvojové vzdělávání můžeme chápat jako určitý prostředek, který pomáhá k porozumění dané problematice u studentů a učí je, jak by se měli chovat a myslet. Studenti by měli být schopni interpretovat své vlastní postoje a představy a rovněž by měli uznávat postoje druhých. GRV slouží k pochopení našich životů a vztahů s ostatními lidmi ve světě. Snaží se hledat prostředky a případná řešení, jak by měli všichni ve světě spolu žít s ohledem na rozdíly a různé potřeby všech.⁶ (Opočenská a Kunová, 2012, s. 5, 6)

V katalogu nástrojů „Jak globálně vzdělávat“ definuje Mimra vymezení termínu globálního rozvojového vzdělávání organizace NaZemi, která popisuje to, co GRV není: „*Globální rozvojové vzdělávání není pasivním učením o rozvojových zemích. Globální rozvojové vzdělávání není, když dobrovolníci z rozvinutých zemí jezdí učit do rozvojových zemí v rámci projektů rozvojové spolupráce. GRV není propagací rozvojové spolupráce či jiných návodů ke změnám, které my, učitelé, považujeme za dobré. GRV není podporou stereotypů o jiných národnostech a kulturách tím, že poukazuje na důležitost vnějších projevů dané kultury a nerozlišuje v nich jednotlivé lidi s jedinečnými kvalitami a perspektivami.*“⁷

Organizace NaZemi uvádí: „*Lidé, místa, ekonomiky a životní prostředí jsou v rámci naší planety propojené a vzájemně závislé. Každý člověk na světě by měl mít možnost žít důstojný život a naplňovat svůj potenciál. Globální rozvojové vzdělávání pomáhá lidem orientovat se ve světě, porozumět jeho propojenost a uvědomovat si svůj vliv a roli v něm. Vede k porozumění sobě a svým vztahům s ostatními lidmi a místy. Je to celoživotní*

⁵ NAZEMI. *Chytáme souvislosti. Toto je leták o globálním vzdělávání.* Brno: 2016, str. 4. ISBN 978-80-88150-05-3.

⁶ OPOČENSKÁ, MARTINA, ANNA KUNOVÁ. *Mikrofinance: globální rozvojové vzdělávání a rozvojová zahraniční spolupráce, anebo, společně proti chudobě.* 2. vyd. Praha: Powerprint, 2012, str. 5, 6. ISBN 978-80-87415-49-8.

⁷ MIMRA, ROBERT. *Jak globálně vzdělávat: katalog materiálů a nástrojů psaných v češtině určených pro globální rozvojové vzdělávání a multikulturní výchovu se zvláštním zřetelem k tématu fair trade.* 1. vyd. Praha: Ekumenická akademie, 2012, str. 9. ISBN 978-80-904405-7-9.

proces, který rozvíjí dovednosti a podporuje hodnoty a postoje, jež lidem umožňují spolupodílet se na řešení lokálních i globálních problémů. Usiluje o větší sociální spravedlnost a udržitelnost ve světě.“⁸

V českých školách bývá globální rozvojové vzdělávání implementováno nejčastěji v rámci průřezových témat. Tato průřezová témata definovalo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy ve svých Rámcových vzdělávacích programech. Po roce 2000 se rozvojová a globální témata začala formovat na českých školách, a to zejména díky nevládním organizacím. Právě tyto organizace v rámci svých zkušeností, vypracovávají tematické programy a materiály, které jsou určeny k výuce na školách. Učitelé a žáci mají tak možnost pochopit a osvojit si tuto problematiku. Ve spolupráci Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva životního prostředí a členů akademického a neziskového sektoru vznikla v roce 2011 Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání, která otevřela cestu GRV a umožnila mu tak více pronikat do českých škol.⁹

1.2 Definice Globálního rozvojového vzdělávání

V současnosti nejčastěji používanou definicí globálního rozvojového vzdělávání je definice, kterou uvádí Ministerstvo zahraničních věcí ve své Národní strategii GRV:

„Globální rozvojové vzdělávání je celoživotní vzdělávací proces, který vede k porozumění ekonomických, sociálních, politických, environmentálních a kulturních procesů, které čím dál více ovlivňují životy lidí v globalizovaném světě. Rozvíjí dovednosti a podporuje vytváření hodnot a postojů tak, aby lidé byli schopni a ochotni aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů. Globální rozvojové vzdělávání směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život.“¹⁰

K této obecné definici, kterou definovalo MZV ČR v Národní strategii globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011–2015, se přiklání většina neziskových

⁸ NAZEMI. *Chytáme souvislosti. Toto je leták o globálním vzdělávání*. Brno: 2016, str. 3. ISBN 978–80-88150-05-3.

⁹ MALÍŘOVÁ, EVA. *INFOLIST o Globálním rozvojovém vzdělávání*. Brno: NaZemi, str. 1.

¹⁰ MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011-2015, aktualizovaná pro období 2016-2017*. Praha: MZV ČR, 2016, str. 5.

organizací jako ADRA, ARPOK, CHČR, Na Zemi a další. Do doby, než byla zformulována NSGRV, dlouho v ČR neexistovala úplně jednotná definice GRV. Mnoho institucí a organizací vytvářelo své vlastní definice GRV, které jsou definovány jinak, ale základ všech je společný.

V hodnotících zprávách GENE je GRV definováno jako:

„Globální rozvojové vzdělávání je vzdělávání, které otevírá lidem oči a mysl pro realitu světa, a probouzí je, aby usilovali o větší spravedlnost ve světě, o rovnost mezi lidmi a o lidská práva pro všechny. Globální rozvojové vzdělávání v tomto smyslu zahrnuje rozvojové vzdělávání, výchovu k lidským právům, výchovu k udržitelnému rozvoji, výchovu k míru a předcházení konfliktům a mezikulturní vzdělávání a rozšiřuje výchovu k občanství a globální dimenzi.“¹¹

Dle Get up and Goals¹² je GRV definováno jako:

„Globální rozvojové vzdělávání (GRV) připravuje žáky a studenty na život v současném propojeném světě. Důležité je, aby porozuměli tomu, co se děje v jejich bezprostředním okolí a co ovlivňuje jejich životy. Zároveň by měli umět své poznání a zkušenosti z každodenního života vidět v souvislostech s tím, co se odehrává jinde ve světě a být si vědomi toho, že naše jednání a chování (např. volba toho, co nakupujeme, jakým způsobem cestujeme, jak nakládáme s odpady atd.) může mít vliv i na lidi a životní prostředí jinde ve světě. A stejně tak my můžeme pocítit nebo zpozorovat změny způsobené událostmi v jiných koutech světa.“¹³

Dále pak dle pracovní skupiny FoRS je GRV definováno jako:

„Globální rozvojové vzdělávání je proces, který přispívá k pochopení souvislostí mezi vlastním životem a životem lidí v jiných částech světa. Usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které ovlivňují životy lidí. Rozvíjí dovednosti a podporuje hodnoty a postoje, které lidem

¹¹ GENE [Global Education Network Europe]. Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání. *Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice*. © GENE. Amsterdam: 2008, str. 8.

¹² „Get Up and Goals!“ je evropský projekt GRV, který je realizován v období od 1. 11. 2017 – 30. 10. 2020 ve 12 evropských zemích. V České republice projekt uskutečňuje organizace ARPOK ve spolupráci s organizací ADRA za pomoci České rozvojové agentury a Evropské komise, více o projektu v další kapitole diplomové práce.

¹³ GET UP AND GOALS! Global Education Time. *Globální rozvojové vzdělávání*. [online]. © 2019. [cit. 26. 1. 2020]. Dostupné z: <https://getupandgoals.cz/globalni-rozvojove-vzdelavani/>.

umožňují aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů. Směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život podle svých představ.“¹⁴

1.3 Historická východiska GRV v České republice

Strategické dokumenty *Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období 2002-2007* a *Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky pro období 2010-2017* přiblížily plány z oblasti globálního rozvojového vzdělávání. Česká republika se prostřednictvím těchto dokumentů začala hlásit k principům mezinárodního rozvoje. Jedná se principy partnerství, respektování priorit smluvených zemí a rostoucí účinnosti pomoci. Cílem rozvojového vzdělávání vycházející ze zmíněných koncepcí je zajištění vládní zahraniční pomoci a snaha posílit veřejné mínění v ČR ve prospěch solidarity s rozvojovým světem. V lednu roku 2010 byl českou vládou schválen *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky*, jehož přijaté cíle měly zvýšit připravenost obyvatelstva, veřejné sféry a složek integrovaného záchranného systému k možnému řešení dopadů globálních a jiných bezpečnostních hrozeb, zvýšit aktivní zapojení do mezinárodních institucí a uplatňovat principy udržitelného rozvoje na všech stupních dvoustranných a vícestranných vztahů a ve vztahu s nimi zvyšovat mezinárodní spolupráci v několika oblastech a zvětšit rozsah a účinnost oficiální rozvojové pomoci. K možnosti splnit výše zmíněné cíle, je za potřebí vzdělávání, příprava obyvatelstva a společné informování. Po roce 2005 se Česká republika začala zodpovědně stavět ke globálním problémům, což se ukázalo i v reformě vzdělávacího systému. Tyto vzdělávací dokumenty pozměnily porozumění vzdělávání v rámci přípravy člověka na život v stále se měnícím světě, pro osobní a pracovní život, pro udržitelnost a způsob podílení a změn budoucnosti. *Bílá kniha* neboli *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice* je hlavní vzdělávací dokument, na který navazuje systém kurikulárních dokumentů vzdělávání dětí ve věku od 3 do 19 let. Tyto dokumenty vznikají členěním na státní a školní úroveň, kdy *státní úroveň* je tvořena rámcovými vzdělávacími programy zaměřenými na vybrané stupně vzdělávání, prostřednictvím kterých si jednotlivé školy připravují své vlastní *školní vzdělávací*

¹⁴ FoRS [České fórum pro rozvojovou spolupráci]. *Definice GRV: Globální rozvojové vzdělávání*. [online]. © 2019. [cit. 26. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/globalni-rozvojove-vzdelavani/definice-grv/#.X466z9UzbIV>.

programy. Záměr vzdělávacího dokumentu *Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj ČR pro období 2008-2015* je určení strategických prostředků a priorit v rámci vzdělávání pro udržitelný rozvoj pro období 2008–2015. Cílem této strategie je zapojení tematických oblastí a pravidel vzdělávání pro udržitelný rozvoj, který bude součástí studia zavedený do českého kurikula v rámci všech stupňů vzdělání. Existují další strategie vzdělávání, a to například *Strategie celoživotního učení ČR* a *Strategie rozvoje lidských zdrojů v ČR*. Dále pak byly vytvořeny strategické dokumenty v oblasti vzdělávací politiky, a to *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy české republiky na období 2015-2020*, *Koncepce odpory mládeže pro období 2014-2020* a *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*¹⁵. Tato zmíněná kurikula a strategie jen zčásti odrážejí cíle a principy globálního rozvojového vzdělávání. Po roce 2000 se postupně začala objevovat rozvojová a globální témata v českém školství, což významně ovlivnili nevládní humanitární a rozvojové instituce. Tyto instituce disponují množstvím zahraničních zkušeností, které využívají k přípravě aktuálních informačních a odborných materiálů usnadňující začlenění témat globálního rozvojového vzdělávání do praxe. Za pomoci Ministerstva zahraničních věcí ČR a Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR a zásluhou těchto institucí bylo například vytvořeno spoustu vzdělávacích a metodických materiálů včetně pracovních listů.¹⁶

1.4 Cíle a principy GRV

Člověk v tísní ve své příručce globálního rozvojového vzdělávání Společný svět uvádí obecný cíl rozvojového vzdělávání definovaný organizací OSN: „*Umožnit lidem, aby se podíleli na rozvoji své komunity, národa a celého světa. Takováto možnost vyžaduje kritické povědomí o místní, národní a mezinárodní situaci založené na porozumění sociálním, ekonomickým a politickým procesům.*“¹⁷

Dle aktuální Strategie GRV pro období 2018–2030 je hlavním cílem globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech „*zajistit všem občanům České republiky přístup k informacím o globálním rozvoji, motivovat je k aktivnímu*

¹⁵ V současnosti je přijata již nová Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+, na příštích deset let.

¹⁶ MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011-2015, aktualizovaná pro období 2016-2017*. Praha: MZV ČR, 2016, str. 8, 9.

¹⁷ NÁDVORNÍK, ONDŘEJ, ANDREA VOLFOVÁ. *Společný svět – příručka Globálního rozvojového vzdělávání*. Praha: Člověk v tísní, společnost při České televizi, o.p.s., 2004, str. 13. ISBN 80-903510-0-X.

*přístupu při řešení globálních výzev a vybavit je potřebnými kompetencemi, které jim pomohou podílet se na udržitelném rozvoji světa“.*¹⁸

Národní strategie GRV, aktualizovaná pro období 2016-2017 uvádí, že základním cílem globálního rozvojového vzdělávání je, aby lidé:

- měli celkový rozhled z historického, ekonomického a politického kontextu o spojení globálních problémů lidstva a soudobého světa;
- porozuměli aktuálním celosvětovým problémům (populační růst, hlad, špatný zdravotní stav, chudoba, politická nestabilita, negramotnost, špatný přístup k pitné vodě, digitální nerovnost, ekologické projevy globalizace a další), o jejich důsledcích a případných postupu k řešení, a to nejen v rozvojových zemích;
- rozšířili své povědomí o celkové odpovědnosti, etnické, kulturní a náboženské solidaritě a toleranci s potížemi ostatních, ať už vzdálených lidí;
- pochopili kontext a dopady chování a jednání, které jsou propojené s udržitelným rozvojem a životním způsobem lidí;
- byli motivováni k jejich spoluúčasti k možnosti řešit zmíněné problémy a pomoci tak lidem v nelehké životní situaci, prostřednictvím svého zaměstnání, každodenního života nebo určité role v nevládních organizacích;
- byli důkladně seznámeni s aktivitami organizací, které se věnují oblasti rozvojové spolupráce a rozvojových zemí (nevládní organizace, OSN a její agentury, vládní pomoc, církevní charitativní instituce).

Aby bylo dosaženo cílů globálního rozvojového vzdělávání a posílení globálního rozměru vzdělávacích témat, tak k tomu napomáhají právě principy GRV, mezi které patří *globální zodpovědnost, otevřenost a kritické myšlení, participace, partnerství, sociální spravedlnost, solidarita, udržitelný rozvoj a vzájemná propojenost.*¹⁹

¹⁸ MZV [Ministerstvo zahraničních věcí]. *Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech na období 2018-2030*. Praha, 2019, str. 2.

¹⁹ MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011-2015, aktualizovaná pro období 2016-2017*. Praha: MZV ČR, 2016, str. 10, 11 a 13.

K dosažení všech těchto cílů je zapotřebí, aby principy a témata globálního rozvojového vzdělávání byly uplatňovány v rámci koncepce celoživotního vzdělávání do vzdělávacích plánů na všech stupních českého vzdělávacího systému i do osvětových činností.²⁰

1.5 Hlavní témata GRV

Globální rozvojové vzdělávání se věnuje mnoha různým tématům, které je možné celkově rozdělit do čtyř hlavních oblastí (*Globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa, Lidská práva, Globální problémy a Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce*). Tyto oblasti se dále dělí na další jednotlivá témata, která se vzájemně mísí.

Globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa

- ekonomická globalizace včetně světového obchodu a etického spotřebitelství
- kulturní, sociální a politická globalizace
- migrace ve světě
- mezinárodní instituce

Lidská práva

- základní lidská práva
- dětská práva a práva seniorů
- rovné příležitosti a tolerance k jinakosti
- demokracie a dobré vládnutí
- rovnost mužů a žen

Globální problémy

- odstranění chudoby a nerovnosti
- vyšší míra vzdělanosti
- zdraví obyvatel
- potravinové zabezpečení
- přístup k nezávadné/pitné vodě
- životní prostředí a klimatické změny

²⁰ MZV [Ministerstvo zahraničních věcí]. *Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech na období 2018-2030*. Praha, 2019, str. 3.

- populační růst
- mírová řešení konfliktů
- odstranění digitální nerovnosti

Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce

- rozvoj, jeho pojetí a kulturní podmíněnost
- cíle udržitelného rozvoje
- historie, motivy, principy humanitární pomoci a rozvojové spolupráce
- aktéři mezinárodní humanitární pomoci a rozvojové spolupráce
- aktivity České republiky a EU v oblasti humanitární pomoci a rozvojové spolupráce²¹

Nová strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech zmiňuje také výše uvedená témata GRV dle předchozí NS GRV pro období 2016–2017, avšak pozměněné a v jiném členění. Nová strategie popisuje šest tematických oblastí (*Chudoba a nerovnost, Lidská práva, Mír a řešení konfliktů, Propojenost světa a vzájemná závislost, Rozmanitost světa a Životní prostředí*). Se všemi těmito oblastmi jsou provázána témata globálního rozvojového vzdělávání, jsou s nimi vzájemně spjaty globální výzvy a v některých těchto oblastech se GRV prolíná s výchovou k občanství a se vzděláváním k udržitelnému rozvoji. Je důležitá vzájemná provázanost mezi jednotlivými globálními tématy a každé téma pochopit v širokém kontextu, spojovat ho s různými odvětvími a obory lidské činnosti.

Témata globálního rozvojového vzdělávání

Globalizace a propojenost světa

- ekonomická, kulturní, politická a sociální globalizace

Světový obchod a jeho vliv na rozvoj

Migrace ve světě

Mezinárodní instituce a jejich role v rozvoji světa

²¹ MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011-2015, aktualizovaná pro období 2016-2017*. Praha: MZV ČR, 2016, str. 12, 13.

Základní lidská práva, dětská práva, práva seniorů a práva různých menšin, včetně rovnosti pohlaví

Rovné příležitosti a respekt k jinakosti

Demokracie a dobré vládnutí

Globální výzvy a Cíle udržitelného rozvoje

- odstranění chudoby a snížení nerovností ve světě
- odstranění hladu a zajištění potravinové bezpečnosti
- zdraví obyvatel a kvalitní život
- kvalitní vzdělání
- rovnost mužů a žen
- pitná voda, kanalizace a hygiena
- důstojná práce a udržitelný ekonomický rozvoj
- průmysl, inovace a infrastruktura
- udržitelná města a obce
- odpovědná výroba a spotřeba
- klimatická opatření a udržitelné využívání zdrojů a energií
- mír, nenásilí, spravedlnost a odpovědné instituce
- globální partnerství pro udržitelný rozvoj

Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce

- rozvoj, jeho pojetí a kulturní podmíněnost
- historie, motivy, cíle a principy humanitární pomoci a rozvojové spolupráce
- aktéři mezinárodní humanitární pomoci a rozvojové spolupráce
- aktivity České republiky a Evropské unie v oblasti humanitární pomoci a rozvojové spolupráce²²

²² MZV [Ministerstvo zahraničních věcí]. *Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech na období 2018-2030*. Praha, 2019, str. 6, 7.

1.6 Shrnutí kapitoly

Tato kapitola definuje celkový kontext globálního rozvojového vzdělávání v pěti podkapitolách. První podkapitola vymezuje termín GRV a jeho objasnění v globálním kontextu. Druhá podkapitola definuje GRV na základě oficiálně uznané definice z Národní strategie České republiky. Dále uvádí příklady definic GRV od jiných subjektů, jelikož dlouhou dobu neexistovala jednotná definice a mnoho organizací si vytvářelo své vlastní definice, ale jejich jádro bylo společné. Třetí podkapitola charakterizuje východiska globálního rozvojového vzdělávání v České republice představující oficiální dokumenty, koncepce a strategie ve kterých je oblast GRV zmiňována či popsána. Čtvrtá podkapitola popisuje obecný cíl GRV dle organizace OSN, cíle a principy GRV vycházející z Národní strategie pro období 2016-2017 a nové strategie GRV pro období 2018-2030. Poslední pátá podkapitola uvádí témata globálního rozvojového vzdělávání dle Národní strategie GRV pro období 2016-2017 a nové strategie pro období 2018-2030.

2. Dokumenty o GRV v České republice

V České republice existuje několik dokumentů, které zmiňují nebo se zabývají globálním rozvojovým vzděláváním.

2.1 Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání 2011–2015

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, dále jen MZV ČR se řadí mezi hlavního koordinátora zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci v zahraničí. Ministerstvo zahraničních věcí dlouhodobě podporuje Globální rozvojové vzdělávání. V roce 2011 připravilo MZV ČR Národní strategii Globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011-2015, ta byla dále aktualizovaná pro období 2016-2017 ve spolupráci s MŠMT a dalšími odborníky na základě probíhajících hodnocení. V rámci zaktualizované verze Národní strategie byl vypracován Akční plán pro období 2016–2017, který představuje úkoly pro konkrétní oblast GRV a vytváří k nim specifické indikátory. V současné době se připravuje nová verze Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání, která by měla být koncipována ve vztahu udržitelného rozvoje obecně v rámci Agendy 2030 s agendou vzdělávání k udržitelnému rozvoji.²³

Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání 2011-2015, aktualizovaná pro období 2016-2017 je rozdělena na analytickou A část a strategickou B část. Analytická část A definuje GRV a charakterizuje mezinárodní a česká východiska, cíle, hlavní témata, principy, cílové skupiny a vliv aktérů globálního rozvojového vzdělávání. Strategická část B vymezuje hlavní cíl, dílčí cíle a opatření na nejbližší pětileté období. Dílčí cíle a opatření strategie v jednotlivých vzdělávacích oblastech se snaží docílit hlavního cíle strategie.²⁴

²³ MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání 2011-2015 aktualizovaná pro období 2016-2017 a Akční plán*. [online]. Praha. [cit. 10. 03. 2019].

Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sek_tory_projekty/podpora_zrs/index.html.

²⁴ GRV [Globální rozvojové vzdělávání]. *GRV materiály – Oficiální dokumenty ČR*. [online]. © 2012–2014 NaZemi. [cit. 26. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.globalnirozvojovevzdelavani.cz/grv-materialy/oficialni-dokumenty-cr.html>.

2.1.1 Analytická část A

Analytická část A je rozčleněna do sedmi kapitol a podkapitol, které jsou detailně popsány. Tyto kapitoly jsou definovány:

- první kapitola definice GRV
- druhá kapitola mezinárodní a česká východiska GRV
- třetí kapitola obecné cíle GRV
- čtvrtá kapitola hlavní témata GRV
- pátá kapitola základní principy GRV
- šestá kapitola cílové skupiny GRV
- sedmá kapitola hlavní aktéry GRV a jejich postavení

2.1.2 Strategická část B

Strategická část B je rozdělena do hlavní kapitoly a pěti podkapitol. Hlavní kapitola obecně charakterizuje cíle strategie GRV. Jednotlivé podkapitoly postupně definují hlavní cíl strategie, dílčí cíle ve vzdělávacích oblastech, publicitu GRV, finanční zajištění a poslední podkapitola monitoring a evaluaci GRV. Strategické cíle a opatření jsou dále podrobně rozvinuty v Akčním plánu.²⁵

2.2 Akční plán Národní strategie GRV pro období 2016-2017

Na základě projednání oblasti GRV na listopadové konferenci v roce 2015, průběžné evaluaci Národní strategie GRV a zhodnocení projektů týkající se GRV, byl vytvořen Akční plán Národní strategie GRV pro období 2016-2017. Akční plán detailně rozebírá úkoly strategie v jednotlivých vzdělávacích oblastech, které se týkají vzniku nových materiálů a metodik pro pedagogy na všech typech školských zařízení, dále pak zvyšuje informovanost a znalosti na vysokých školách, akademických pracovištích, vzdělávacích

²⁵ MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Národní strategie globálního rozvoje pro období 2011-2015, aktualizovaná pro období 2016–2017*. Praha: MZV ČR, 2016, str. 18.

centrech a u zaměstnanců ve státní správě a firemní oblasti.²⁶ Níže je rozpracován Akční plán prostřednictvím devíti tabulek po jednotlivých oblastech.

²⁶ MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Národní strategie globálního rozvoje a vzdělávání 2011-2015 aktualizovaná pro období 2016-2017 a Akční plán*. [online]. Praha. [cit. 10. 03. 2019].

Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sek_tory_projekty/podpora_zrs/index.html.

Tabulka č. 1: První vzdělávací oblast – Vzdělávací politika, koncepce a programy

Úkol 1: Zlepšit vnímání důležitosti problematiky globálního rozvojového vzdělávání ze strany učitelů a odborné pedagogické veřejnosti	
Gestor:	Indikátor:
MŠMT, NÚV, NIDV (ve spolupráci s pracovní skupinou pro GRV)	<ul style="list-style-type: none"> - problematika globálního rozvojového vzdělávání je akcentována v rámci průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, možnost upravit název tohoto tématu - zahájeny kroky k zavedení role koordinátora GRV na školách - existuje přehled škol, které jsou zapojeny do projektů GRV - pokračuje podpora a poskytování informací školám o možnostech zapojení do projektů v rámci GRV (Světová škola, Týden globálního rozvojového vzdělávání, Týden udržitelného rozvoje a jiné.) - zahájeny kroky k vytvoření interaktivní platformy pro zajištění informovanosti a pomoci v zapojení se do projektů v rámci GRV
Úkol 2: Podpořit, vytvořit a zpřístupnit pedagogům škálu současných a důležitých metodologických materiálů k začleňování GRV do vzdělávacích procesů	
Gestor:	Indikátor:
MŠMT ve spolupráci s NÚV a NIDV	<ul style="list-style-type: none"> - průřezové téma VMGES aktualizováno o příklady začlenění globální dimenze u vybraných témat ve vazbě na doporučené očekávané výstupy v RVP ZV a v RVP G - existuje navazující metodická podpora – konkrétní témata a náměty pro činnost, aktualizované zdroje - zástupce pracovní skupiny pro GRV se pravidelně účastní odborné skupiny NÚV pro průřezová témata
Úkol 3: Zvýšit informovanost pracovníků MŠMT, profesních asociací (učitelů, ředitelů), odborů školství krajských a obecních úřadů o principech a cílech GRV	
Gestor:	Indikátor:
MŠMT, profesní instituce, krajské a obecní úřady	<ul style="list-style-type: none"> - uskutečněna minimálně jedna konference či seminář k GRV na celostátní úrovni - zástupce pracovní skupiny pro GRV či NIDV se účastní některého z pravidelných setkání krajských orgánů či profesních asociací a předá pracovní skupině informaci o GRV
Úkol 4: Zajistit návaznost problematiky GRV na činnost Výboru pro vzdělávání k udržitelnému rozvoji	
Gestor:	Indikátor:
MZV	<ul style="list-style-type: none"> - zástupce pracovní skupiny pro GRV se pravidelně účastní zasedání Výboru pro vzdělávání k udržitelnému rozvoji Rady vlády pro udržitelný rozvoj

Zdroj: MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Akční plán Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2016-2017*.

Praha: 2016, str. 1, 2. Vlastní, zpracováno autorkou.

Tabulka č. 2: Druhá vzdělávací oblast – Výukové materiály a zdroje pro učitele

Úkol 1: Podpořit tvorbu nových didaktických materiálů a provádět průběžnou aktualizaci informací a podpůrných zdrojů pro výuku témat globálního rozvojového vzdělávání	
Gestor:	Indikátor:
NIDV, NÚV, FoRS	- portál RVP je revidován a pravidelně je aktualizována databáze materiálů ke GRV
	- existuje prostředí digifolia s průběžně aktualizovanými materiály a zdroji, včetně přehledu výstupů z projektů i doporučení vzešlých z evaluací
	- vytvořena metodika pro školy k naplnění organizačních a technických předpokladů pro výuku GRV
	- zpracovány ukázky integrace témat GRV do vybraných tematických okruhů průřezových témat a vzdělávacích oborů
Gestor:	Indikátor:
ČRA, FoRS	- zveřejněny metodiky pro výuku témat GRV vytvořené realizátory projektů z NNO na portálu RVP
	- materiály pro učitele šířeny prostřednictvím komunikačních kanálů NNO (weby, zpravodaje)

Zdroj: MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Akční plán Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2016-2017*. Praha: 2016, str. 2. Vlastní, zpracováno autorkou.

Tabulka č. 3: Třetí vzdělávací oblast – Pregraduální příprava učitelů

Úkol 1: Zajistit, aby pregraduální příprava učitelů a další vzdělávání pedagogických pracovníků reflektovaly problematiku GRV	
Gestor:	Indikátor:
MŠMT	- kompetenční profil učitele obsahuje principy GRV vytvořen seznam výzev z OP VVV, které umožňují podporu kompetenci učitelů pro zavádění GRV na školách
Gestor:	Indikátor:
Asociace děkanů pedagogických fakult	- vytvořen přehled programů pedagogických fakult VŠ, které obsahují cíle a principy GRV
Gestor:	Indikátor:
Asociace děkanů pedagogických fakult v součinnosti s pracovní skupinou pro GRV	- definovány nové způsoby, jak zapojit pedagogické VŠ do implementace NS GRV
Gestor:	Indikátor:
MŠMT, pracovní skupina pro GRV	- vytvořen přehled nepedagogických VŠ, které vzdělávají budoucí učitele - navázána komunikace s nepedagogickými VŠ, které vzdělávají budoucí učitele a zmapováno, do jaké míry zařazují do svých studijních programů problematiku GRV
Gestor:	Indikátor:
PedF UK v spolupráci s Asociací děkanů pedagogických fakult	- vytvořen dotazník pro hodnocení zohlednění cílů, principů a témat GRV v jednotlivých studijních programech - připraven návrh, jak vzdělávací programy pro učitele zohlední cíle, principy a témata GRV
Gestor:	Indikátor:
Vysoké školy připravující budoucí učitele	- v rámci studia učitelství příslušných vzdělávacích oborů je studentům v průběhu jejich studia zprostředkována minimálně jedna reflektovaná praxe, kterou je možno označit jakou dobrou praxí GRV - existují pracoviště pro vzdělávání učitelů, která spolupracují minimálně s jednou vědeckou, odbornou či zájmovou organizací či pracovištěm zabývajícím se problematikou GRV - uskutečněna pracovní konference zástupců VŠ (minimálně z 10 VŠ pracovišť), kde budou sdíleny zkušenosti a výzkumy začleňování GRV do pregraduální přípravy učitelů - vytvořeny tištěné i elektronické studijní materiály pro podporu výuky budoucích učitelů v oblasti GRV a didaktiky GRV

Zdroj: MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Akční plán Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2016-2017*. Praha: 2016, str. 2, 3. Vlastní, zpracováno autorkou.

Tabulka č. 4: Čtvrtá vzdělávací oblast – Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Úkol 1: Rozšířit nabídku dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků k tématům GRV	
Gestor:	Indikátor:
Národní institut pro další vzdělávání (NIDV) ve spolupráci s FoRS (NNO) a vysokými školami	- nově vytvořeny akreditované vzdělávací programy DVPP ve spolupráci s FoRS a vysokými školami
	- realizovány vzdělávací programy DVPP na krajských pracovištích
	- NIDV
	- vzdělávací programy nevládních neziskových organizací pro DVPP rozšířeny do všech krajů v ČR
	- vytvořeny tištěné i elektronické studijní materiály pro podporu DVPP v oblasti GRV a didaktiky GRV

Zdroj: MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Akční plán Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2016-2017*.

Praha: 2016, str.3, 4. Vlastní, zpracováno autorkou.

Tabulka č. 5: Pátá vzdělávací oblast – Výzkum a vývoj

Úkol 1: Podporovat zapojení vysokých škol do výzkumu GRV	
Gestor:	Indikátor:
Pracovní skupina pro GRV	- vytvořen přehled VŠ zapojených do výzkumu GRV
	- ověřena možnost vytvoření koordinačního místa, které by podpořovalo spolupráci a sdílení dobré praxe mezi jednotlivými VŠ
Gestor:	Indikátor:
Vysoké školy	- zpracováno minimálně 5 závěrečných prací (bakalářská, diplomová, doktorská a ročníková) v oblasti GRV
	- pokračuje spolupráce akademických pracovišť se zahraničními institucemi, které GRV do výzkumu začleňují

Zdroj: MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Akční plán Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2016-2017*.

Praha: 2016, str. 4. Vlastní, zpracováno autorkou.

Tabulka č. 6: Šestá vzdělávací oblast – Mimoškolní aktivity a zájmová činnost dětí a mládeže

Úkol 1: Zahrnout principy a témata GRV do programů státní podpory práce s dětmi a mládeží	
Gestor:	Indikátor:
MŠMT, ČRDM	- program státní podpory práce s dětmi a mládeží obsahuje principy a témata GRV
Úkol 2: Metodicky podpořit zahrnutí GRV do činnosti školských zařízení pro zájmové vzdělávání	
Gestor:	Indikátor:
NIDV	- vytvořen metodický materiál na zahrnutí GRV do činnosti školských zařízení pro zájmové vzdělávání
Úkol 3: Podporovat činnost nestátních neziskových a zájmových organizací pracujících s dětmi a mládeží ve volném čase v oblasti GRV	
Gestor:	Indikátor:
NIDV, ČRA, ČRDM	- existují příklady konkrétní spolupráce NNO a organizací pracujících s dětmi a mládeží v oblasti GRV
Úkol 4: Zapojit Dům zahraniční spolupráce do prosazování principů a témat GRV do zájmové činnosti dětí a mládeže	
Gestor:	Indikátor:
Pracovní skupina pro GRV	- zástupce Domu zahraniční spolupráce zapojen do pracovní skupiny pro GRV
	- zmapovány možnosti pro cílenou podporu GRV v grantech, které administruje Dům pro zahraniční spolupráci

Zdroj: MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Akční plán Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2016-2017*.

Praha: 2016, str. 4, 5. Vlastní, zpracováno autorkou.

Tabulka č. 7: Sedmá vzdělávací oblast – Osvěta o globálních tématech (Další vzdělávání dospělých)

Úkol 1: Zprostředkovávat veřejnosti informace o rozvojových zemích a globálních problémech formou publikací, seminářů, výstav, různých variant programové nabídky veřejnoprávních sdělovacích prostředků apod.	
Gestor:	Indikátor:
MZV, ČRA, NNO, PP ZRS	- uskutečněny semináře, výstavy a další akce, na nichž jsou veřejnosti předávány informace o rozvojových zemích a globálních problémech
	- ČRA a NNO na svých stránkách uvádí příklady dobré praxe v oblasti GRV
	- pro zvýšení dopadu osvětové práce ČRA vytvořit specializovanou pozici „PR manažera“ v rámci systematizace ČRA a zvýšit finanční alokace pro zvýšení informovanosti a osvěty (včetně osvěty o GRV)
	- uskutečněn minimálně jeden průzkum veřejného mínění o otázkách globálního rozvoje
Úkol 2: Podporovat partnerství v rámci občanské společnosti a rozvoj kapacit nestátních neziskových organizací poskytujících služby veřejnosti v oblasti GRV	
Gestor:	Indikátor:
MZV, MŠMT, ČRA, NNO	- prostřednictvím dotačních titulů je ze strany MZV/ČRA podporováno navazování partnerství a rozvoj kapacit NNO zaměřených na oblast GRV
Úkol 3: Podporovat aktivity směřující k zavádění témat GRV do vzdělávání zaměstnanců veřejné správy, sdělovacích prostředků, podnikové sféry apod.	
Gestor:	Indikátor:
MZV, MŠMT, ČRA, NNO, PP ZRS	- uskutečněny minimálně dva semináře zaměřené na vzdělávání zaměstnanců státní správy a podnikové sféry
Úkol 4: Podporovat aktivity směřující především ke vzdělávání volených a nevolených zástupců místní samosprávy	
Gestor:	Indikátor:
SMO ČR	- uskutečněny minimálně dvě akce zaměřené na vzdělávání volených a nevolených zástupců místní samosprávy
Úkol 5: Podpořit média, aby informovala veřejnost o problematice rozvojového světa a aby produkovala materiály, které představí svět diverzifikovaně a z pohledu, který odráží témata a principy GRV	
Gestor:	Indikátor:
MZV, ČRA, NNO	- existují projekty či aktivity, které podporují zapojení médií do osvěty o ZRS

Zdroj: MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Akční plán Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2016-2017.*

Praha: 2016, str. 5, 6. Vlastní, zpracováno autorkou.

Tabulka č. 8: Osmá vzdělávací oblast – Finanční zajištění

Úkol 1: Postupně navyšovat prostředky na dotační titul GRV a osvěta	
Gestor:	Indikátor:
MZV, ČRA	- ve vazbě na navyšování celkových prostředků na ZRS navýšeny prostředky na dotační titul a osvěta – zvaženo jejich rozdělení na dva samostatné tituly
Úkol 2: Posílit programy zaměřené na průřezová témata	
Gestor:	Indikátor:
MŠMT, MŽP	- v dotačních titulech MŠMT a MŽP realizovány programy zaměřené na průřezová témata, na rozvoj aktivního občanství a na environmentální vzdělávání

Zdroj: MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Akční plán Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2016-2017*.

Praha: 2016, str. 6. Vlastní, zpracováno autorkou.

Tabulka č. 9: Devátá vzdělávací oblast – Monitoring a evaluace

Úkol 1: Vyhodnotit implementaci Akčního plánu ke konci roku 2017	
Gestor:	Indikátor:
MZV	- uskutečněno vyhodnocení plnění akčního plánu
Úkol 2: Vyhodnotit dopady GRV v oblasti formálního vzdělávání	
Gestor:	Indikátor:
ČŠI	- existuje vyhodnocení dopadů GRV v oblasti formálního vzdělávání provedené ČŠI, obsahující formulaci doporučení pro školy a zřizovatele, příp. další aktéry
Úkol 3: Pravidelně vyhodnocovat efektivitu projektů nestátních neziskových organizací v gesci MZV/ČRA, resp. MŠMT	
Gestor:	Indikátor:
MZV, resp. MŠMT	- uskutečněny evaluace minimálně dvou projektů v oblasti GRV a osvěta

Zdroj: MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Akční plán Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2016-2017*. Praha: 2016, str. 6. Vlastní, zpracováno autorkou.

2.3 Národní zpráva o GRV v České republice 2008

V roce 2002 odstartoval Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání, který měl za cíl, zlepšení postavení globálního vzdělávání v evropských zemích. Součástí tohoto procesu je právě Národní zpráva o GRV v České republice, která je vrcholem mnoholetého procesu počatého Evropskou sítí pro globální vzdělávání GENE²⁷ za účasti mezinárodního klasifikačního kolektivu. Po nastudování základních materiálů, individuálních rozhovorů a shromáždění s důležitými subjekty byly nahromaděny informace o aktuálním stavu globálního vzdělávání v ČR. Veškeré informace byly posléze hloubkově analyzovány. Při zpracování této zprávy byla hlavním partnerem česká referenční skupina, ve spolupráci s kterou, probíhal celý tento proces. Představitelé Ministerstva zahraničních věcí ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, České rozvojové agentury a Českého fóra pro zahraniční rozvojovou spolupráci (FoRS) byli členy české referenční skupiny. Zpracování této zprávy je komparační ve vztahu k minulým klasifikačním zprávám. Představení zprávy a celého procesu je popsáno v první kapitole. Druhá kapitola popisuje souvislosti globálního vzdělávání v České republice. Globální vzdělávání ve vztahu s hlavními sektory je charakterizováno ve třetí kapitole. V poslední čtvrté kapitole jsou celkově shrnuta zásadní zjištění a doporučení, která vyplývají z provedené klasifikace. I když je globální vzdělávání v České republice relativně novým jevem, ve vztahu s ním vznikla poměrně silná tradice, která se projevuje v aktivitách mnoha organizací zabývajících se globálním vzděláváním a v řadě dobře zpracovaných programů v oblasti formálního i neformálního vzdělávání. Aby byl postup ke globálnímu vzdělávání v České republice úspěšný, je potřebné splnit řadu kroků a to zejména, začlenit globální vzdělávání do formální vzdělávací oblasti v čase extrémní změny školského systému, zlepšit řízení i budování kapacit organizací, zajistit dlouhodobé a zvyšující financování a činnosti v neformální vzdělávací oblasti zaměřit více strategicky. Z této hodnotící zprávy zejména vychází návrh ke vzniku oficiální české národní strategie²⁸ globálního vzdělávání, která by měla zdokonalit vztahy mezi jednotlivými ministerstvy, vně i uvnitř nich a posílit partnerství s nevládními neziskovými organizacemi, občanskými sdruženími a jinými odvětvími. Cílem

²⁷ GENE je Evropská síť pro globální vzdělávání, která sdružuje ministerstva, agentury a jiné národní organizace, které zodpovídají za globální vzdělávání v Evropě.

²⁸ První národní strategie globálního vzdělávání ČR byla přijata a vydána v roce 2011.

evropského procesu globálního vzájemného hodnocení je snaha o zdokonalení globálního vzdělávání a posílení vztahu k úspěšnému globálnímu vzdělávání pro všechny lidi v Evropě.²⁹

2.4 FoRS³⁰: Zpráva o globálním rozvojovém vzdělávání v České republice v letech 2008-2010

Zpráva byla vytvořena na základě Národního semináře k metodám evaluací aktivit v oblasti globálního rozvojového vzdělávání. Tento seminář byl zorganizován Českým fórem pro rozvojovou spolupráci ve vztahu a za finanční pomoci organizace North-South Center Rady Evropy a Evropské komise a prostřednictvím programu Zahraniční rozvojové spolupráce ČR. Seminář se konal v roce 2010 v Praze a zúčastnilo se ho okolo 40 delegátů z nestátních neziskových organizací, státních institucí (ČRA), vzdělávacích institucí (Národní institut pro další vzdělávání, Národní ústav odborného vzdělávání, Pedagogická fakulta UK v Praze, UPOL v Olomouci), velvyslanectví (USA a VB), pedagogů a lektorů. Zpráva poskytuje informace o postupu a výsledcích Národního semináře a současně podává dodatečné informace o rozvoji globálního rozvojového vzdělávání v ČR pro období 2008-2010. Tato zpráva pokračuje v návaznosti na informace a rady, které jsou zahrnuty ve zprávě Globální vzdělávání v České republice, resp. Peer Review zpracované GENE a poskytuje další informace o rozvoji GRV v ČR do roku 2010. Nejvíce se zpráva zaměřuje na situaci v oblasti monitoringu a evaluace v roce 2010 v ČR. Zpráva je rozčleněna do čtyř kapitol, které postupně charakterizují organizaci programu Národního semináře. Kapitola první se zabývá hlavními trendy rozvoje GRV v ČR v letech 2008-2010 v rámci rozvojové spolupráce, vzdělávacího sektoru a evropského kontextu. Kapitola druhá se zaměřuje na shrnutí rozvoje v oblasti monitoringu a evaluace GRV v ČR v období 2008-2010. Kapitola třetí vychází z praktické části Národního semináře a poskytuje informace o postupu a výsledcích evaluace aktivit v oblasti globálního rozvojového vzdělávání. Poslední

²⁹ GENE [Global Education Network Europe]. Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání. *Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice*. © GENE. Amsterdam: 2008, str. 6.

³⁰ České fórum pro rozvojovou spolupráci je platformou nevládních neziskových organizací (NNO) a dalších neziskových subjektů v České republice. Zaměřuje se na rozvojové vzdělávání, rozvojovou spolupráci a humanitární pomoc. Na podzim roku 2002 byla založena patnácti NNO a v polovině roku 2010 ji reprezentovalo 37členských a 11 pozorovatelských organizací.

čtvrtá kapitola zpracovává určitá doporučení vycházející z informací zahrnutých v této zprávě a z jednání na Národním semináři.³¹

2.5 Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech 2018–2030

Tato strategie navazuje na předchozí první Národní strategii GRV pro období 2011–2015, aktualizovaná pro období 2016–2017 s Akčním plánem pro toto období. Cíle globálního rozvojového vzdělávání byly a dále budou plynule rozvíjeny expertní pracovní skupinou koordinovanou Ministerstvem zahraničních věcí a také klasifikovány pomocí nezávislých českých a mezinárodních evaluací. Postupně je posílena informovanost a znalosti v rámci humanitární pomoci a rozvojové spolupráce v České republice. Stále však nejsou pořádně přenesena globální rozvojová témata a globální odpovědnost do vzdělávacího systému na všech stupních vzdělávání a není vytvořena dlouhodobá koncepce vzdělávání a trvalá didaktická a metodická podpora pro pedagogickou veřejnost. Oblast globálního rozvojového vzdělávání a osvěty spadají do strategického rámce Česká republika 2030 i do Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018–2030. Dle Strategie GRV a osvěty o globálních souvislostech pro období 2018–2030: „*Cílem globálního rozvojového vzdělávání (GRV), jehož východiskem je Agenda pro udržitelný rozvoj 2030, je podporovat schopnost lidí kvalifikovaně a objektivně porozumět globálním, regionálním i lokálním politickým, ekonomickým, sociálním, environmentálním a kulturním procesům, včetně jejich vzájemných souvislostí a propojenosti jejich dopadů.*“³²

V letech 2018 a 2019 se vycházelo z poslední přijaté národní strategie aktualizované pro období 2016–2017, jelikož Česká republika ještě neměla schválenou navazující strategii GRV. Teprve v průběhu roku 2019 byla přijata a poté Ministerstvem zahraničních věcí publikována aktuální navazující strategie. Tato nová Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech na období 2018–2030 vznikla ve spolupráci se všemi aktéry z akademické, neziskové,

³¹ FoRS [České fórum pro rozvojovou spolupráci]. *Zpráva o globálním rozvojovém vzdělávání v České republice v letech 2008–2010*. Praha: 2010, str. 2. ISBN 978-80-904395-3-5.

³² MZV [Ministerstvo zahraničních věcí]. *Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech na období 2018–2030*. Praha, 2019, str. 1.

veřejné i soukromé oblasti, kteří jsou sdruženi v pracovní skupině pro globální rozvojové vzdělávání v rámci Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci.³³

Tato aktuálně platná strategie je především zaměřena na pochopení globálního kontextu a zavedení globálních rozvojových témat do formálního i neformálního vzdělávacího systému zahrnující metodické a vzdělávací materiály určené pedagogickým pracovníkům. Dále na zvyšující se povědomí o globálních a rozvojových tématech spolu se zahraniční rozvojovou spoluprací České republiky vzhledem k odborné veřejnosti. Strategie je rozdělena do sedmi oblastí v rámci globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech, které definují vize, východiska a principy, základní cíl a dílčí cíle, hlavní globální témata, základní kompetence, postavení hlavních institucí a začlenění dalších aktérů a naplňování strategie. Poslední oblast, která se věnuje naplňování strategie zahrnuje akční plán, finanční rámec, monitoring a evaluace, komunikace a prezentace. Akční plán je sestaven na tříleté období (současně platný na období 2018-2020) a detailně rozebírá jednotlivé cíle a úkoly GRV v rámci činností jednotlivých aktérů spolu s ukazateli pro jejich vykonávání.³⁴

2.6 Shrnutí kapitoly

Druhá kapitola popisuje vybrané dokumenty a strategie, ze kterých vychází termín globálního rozvojového vzdělávání a je členěna na pět podkapitol. První podkapitola uvádí první oficiální strategii GRV, kterou schválilo a vydalo Ministerstvo zahraničních věcí ČR v roce 2011 a v roce 2016 ji aktualizovalo. Druhá podkapitola charakterizuje Akční plán této strategie pro období 2016-2017, který je rozebrán v tabulkách v rámci jednotlivých vzdělávacích oblastí. Třetí podkapitola popisuje Národní zprávu o GRV v České republice, která je vyvrcholením mnohaletého procesu zahájeného Evropskou sítí pro globální vzdělávání GENE a je součástí Evropského procesu vzájemného hodnocení globálního vzdělávání. Čtvrtá podkapitola charakterizuje Zprávu o globálním rozvojovém vzdělávání v ČR v letech 2008-2010, která vznikla v rámci Národního

³³ MZV [Ministerstvo zahraničních věcí]. *Strategie GRV 2018-2030*. [online]. Praha. 2019. [cit. 26. 1. 2020].

Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/koncepce/strategie_grv_2018_2030.html.

³⁴ MZV [Ministerstvo zahraničních věcí]. *Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech na období 2018-2030*. Praha, 2019, str. 1-10.

semináře v oblasti GRV pořádaným Českým fórem pro rozvojovou spolupráci. Poslední pátá podkapitola popisuje navazující aktuální strategii GRV a osvěty o globálních souvislostech pro období 2018-2030.

3. Globální rozvojové vzdělávání v českém školství

Školy a zejména učitelé by měli připravit své žáky na život v dnešním rychle se měnícím světě, který se víc a víc vzájemně propojuje.

3.1 Začleňování globálního rozvojové vzdělávání do výuky

Opočenská uvádí, že „*Odpovědný přístup České republiky ke globálním problémům se projevil i v reformě vzdělávacího systému, k němuž došlo v posledním desetiletí. Nové strategické vzdělávací dokumenty odrazily změnu v chápání vzdělávání jako přípravy jedince pro reálný život v rychle se měnící společnosti, pro život osobní a pracovní, pro udržitelnost i aktivní ovlivňování budoucnosti.*“³⁵

Dle současné Strategie pro období 2018-2030 má „*Globální rozvojové vzdělávání klíčový význam pro to, aby si děti, žáci a studenti ve formálním vzdělávacím systému osvojili v rozsahu a zaměření adekvátním jejich věku potřebné kompetence (zahrnující znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty), aby se mohli podle svých schopností a zájmů zapojit do dynamického, rozmanitého a propojeného světa v jednadvacátém století a vyrovnat se s jeho výzvami. Podporuje vzdělávání pedagogů, dětí, žáků a studentů, které jim pomůže nahlížet na globální výzvy z různých perspektiv, což přispěje k aktivnějšímu a participativnějšímu prostředí ve školách. Podporuje dovednosti důležité pro život, jako je zpracování informací, kritické myšlení, kreativní přístup, komunikace a spolupráce s ostatními.*“³⁶

Témata globálního rozvojového vzdělávání můžeme nalézt v průřezových tématech, která jsou součástí rámcových vzdělávacích programů. Právě některé z těchto průřezových témat odrážejí principy, cíle a témata GRV. Globální rozvojové vzdělávání se nejčastěji objevuje v průřezovém tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (VMEGS) v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) a Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia (RVP G) a dále se částečně

³⁵ OPOČENSKÁ, MARTINA, ANNA KUNOVÁ. *Mikrofinance: globální rozvojové vzdělávání a rozvojová zahraniční spolupráce, anebo, společně proti chudobě*. 2. vyd. Praha: Powerprint, 2012, str. 8. ISBN 978-80-87415-49-8.

³⁶ MZV [Ministerstvo zahraničních věcí]. *Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech na období 2018-2030*. Praha, 2019, str. 3.

prolíná i s průřezovými tématy Výchova demokratického občana, Multikulturní výchova či Environmentální výchova.³⁷ Průřezové téma VMEGS definuje souvislosti nynějších globálních a rozvojových procesů vzájemně s přivlastněním hodnot, přístupu a znalostí, které rozvíjejí schopnosti jednotlivých žáků vztahující se k odpovědnosti nejen za sebe samého, ale i za svět ve kterém žijí a velice úzce souvisí s oblastí globálního rozvojového vzdělávání, které za posledních dvacet let umožňuje propojení globálního vzdělávání a rozvojového vzdělávání v českém prostředí. Vznik průřezových témat vychází ze systému kurikulárních dokumentů pro vzdělávání dětí od 3 do 19 let, které jsou definované v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice neboli v tzv. Bílé knize vydané v roce 2001 a oficiálně jsou zahrnuty v zákoně č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Průřezová témata mají spojující nadpředmětový charakter, prostřednictvím kterého mají učitelé možnost začlenit jejich vzdělávací obsah na základě požadavků spolu se záměry školního vzdělávacího programu.³⁸

Na základě globálních témat uvedených v Národní strategii, můžeme GRV začlenit do výuky na druhém stupni základních škol například v rámci předmětů občanské výchovy/společenských věd, dějepise či v zeměpise/geografii. Dále pak můžeme témata GRV nalézt v předmětech českého jazyka, chemii, cizích jazyků či v přírodopise/biologii. Do výuky na prvním stupni základních škol, ale i do mateřských škol můžeme též témata GRV začlenit. V tomto případě se jedná o vzdělávací oblast Člověk a jeho svět pro první stupeň ZŠ a Dítě a svět pro MŠ v rámci RVP.³⁹

V současné době zaujímají témata globálního rozvojového vzdělávání, environmentálního vzdělávání, vzdělávání pro udržitelný rozvoj a výchovy a osvěty své pevné místo v programech vzdělávání základních a středních škol. Tato témata jsou nejvíce zaváděná do předmětů společenských a přírodních věd. Na základních školách se nejvíce pracuje s projektovým učením, které se používá k výuce komplexních témat, na druhou stranu střední školy nejvíce globální a rozvojová témata zařazují do výuky

³⁷ MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011-2015, aktualizovaná pro období 2016-2017*. Praha: MZV ČR, 2016, str. 10.

³⁸ ČLOVĚK V TÍSNI: Varianty. *Začínáme s GRV: případová studie k začleňování globálního rozvojového vzdělávání na českých školách*. Praha: člověk v tísní, o.p.s., 2009, str. 6. ISBN 978-80-86961-87-3.

³⁹ PÁNKOVÁ, LENKA. *Globální rozvojové vzdělávání v České republice – historie a současnost*. Olomouc: ARPOK, o.p.s., str. 6.

prostřednictvím individuálních vlastních předmětů. Místní neziskové organizace a střediska ekologické výchovy nabízejí školám různé vzdělávací aktivity, programy a projekty s globální tematikou, do kterých se školy zapojují a pracují s nimi. Nejčastěji jsou školou uskutečňovány školní a třídní projekty, především prostřednictvím akce Den Země a jiných vzdělávacích projektů ve vztahu k životnímu prostředí, například ochrana životního prostředí, třídění odpadů, sběr a další.⁴⁰ Neziskové organizace jako ARPOK, NaZemi nebo Vzdělávací program Varianty – Člověk v tísni, pomáhají prostřednictvím praktických činností se zaváděním globálního rozvojového vzdělávání do výuky. Tyto organizace spolu s dalšími vzájemně připravily webový portál (globalnirozvojovevzdelavani.cz), který může usnadnit učitelům, žákům i veřejnosti hledání informací i materiálů v rámci GRV.⁴¹

3.2 Vybrané vzdělávací projekty a akce pro školy v rámci globálního rozvojového vzdělávání

Níže jsou popsány vybrané vzdělávací projekty a akce, které jsou či byly realizovány v určitém časovém období nebo se konají pravidelně. Jedná se o vybrané celoevropské projekty součástí, kterých je i Česká republika a samotné vzdělávací aktivity neziskových organizací v ČR. První úspěšnou celoevropskou vzdělávací akcí je Týden globálního rozvojového vzdělávání, která se každoročně pořádá v listopadovém týdnu daného roku, a to již sedmý rok. Dalším evropským vzdělávacím projektem je Get up and Goals! a již zrealizovaným projektem Poznáváme svět (Experiencing the World). Mezi úspěšné aktivity v České republice můžeme zařadit například projekt Global Storylines pro první stupeň ZŠ a kurzy Kritické myšlení a globální témata, které jsou pořádané organizací NaZemi či každoroční konferenci Učíme o globálních souvislostech organizace ARPOK.

⁴⁰ NIDV [Národní institut pro další vzdělávání]. *Globální a rozvojová témata ve školní praxi*. [online]. © Všechna práva vyhrazena. [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://grv.npi.cz/globalni-a-rozvojova-temata-ve-skolni-praxi/>.

⁴¹ PÁNKOVÁ, LENKA. *Globální rozvojové vzdělávání v České republice – historie a současnost*. Olomouc: ARPOK, o.p.s., str. 8, 9.

3.2.1 Týden globálního rozvojového vzdělávání 2020

V roce 2020 v termínu od 16. – 20. listopadu se v České republice a dalších evropských městech konal již sedmý ročník Týdne globálního rozvojového vzdělávání. Poslední sedmý ročník Týdne globálního rozvojového vzdělávání byl zaměřen na téma klimatické změny, a právě na toto téma byly připraveny různé vzdělávací aktivity, přednášky a diskuze, i přesto, že tento ročník kvůli celosvětové pandemii Covid-19 musel proběhnout v jiném režimu, než je zvykem.⁴² Z celé České republiky bylo do sedmého ročníku Týdne GRV zaregistrováno celkem dvanáct škol, a to sedm základních a pět středních škol. Veškeré vzdělávací aktivity a programy zaměřené na téma klimatické změny proběhly na školách prostřednictvím online distanční výuky. Přihlášené školy se mohly zúčastnit 19. listopadu 2020 online panelové diskuze, kde se žáci základních a středních škol zabývali tématem zacházení s odpady, třídění a možnosti omezování.⁴³

NaZemi spolu s dalšími organizacemi uvádějí prostřednictvím oficiálního webového portálu globální rozvojové vzdělávání.cz „A proč právě téma tohoto ročníku klimatická změna?“. *„Události posledních měsíců nám dovolily nahlédnout na náš způsob života, naše hodnoty a vedení politik z nového úhlu pohledu. Změny však neovlivnily jen lidi ale i životní prostředí, které díky dočasnému zpomalení světové ekonomiky dostalo šanci se nadechnout. Díky snížení dopravy klesly emise skleníkových plynů v ovzduší, voda v řekách se začala opět pročišťovat, a dokonce jsme mohli pozorovat i návrat druhů zvířat do míst, kde jsme v jejich výskyt již dávno nedoufali. Kvůli dočasné izolaci obyvatel také klesla produkce odpadů. Může stát, že v tváři v tvář klimatické a environmentální krizi člověk snadno podléhá pocitu, že jako jedinec příliš mnoho nezmuže a při konfrontaci s politikami jednotlivých států či silou nadnárodních korporací pak lehko propadá frustraci a skepsi. Právě nynější situace nám však může ukázat cestu, jak z této situace ven. V uplynulých měsících jsme byli svědky toho, jak po celém světě spontánně vznikají iniciativy využívající energii lidí, kteří se tváří v tvář okolnostem rozhodli situaci aktivně*

⁴² GRV [Globální rozvojové vzdělávání]. *Týden GRV*. [online]. © 2012–2014 NaZemi. [cit. 20. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.globalnirozvojovovzdelavani.cz/tyden-grv.html>.

⁴³ ARPOK, o.p.s. *Pro pedagogy – Týden globálního vzdělávání*. [online]. Olomouc. © 2004–2020. [cit. 20. 11. 2020]. Dostupné z: <https://arpok.cz/pro-pedagogy/tyden-globalniho-vzdelavani/>.

a společnými silami čelit. A právě to může být klíč otevírající dveře i k systémové změně nutné k řešení problémů spojených se změnou klimatu.“⁴⁴

Obrázek č. 2: Logo Týdne GRV pro rok 2020

Zdroj: GRV [Globální rozvojové vzdělávání]. *Týden GRV*. [online]. © 2012–2014 NaZemi. [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.globalnirozvojovevzdelavani.cz/tyden-grv.html>.

3.2.1.1 Co představuje Týden GRV

Celoevropská akce Týden globálního rozvojového vzdělávání pořádá již od roku 1998 institut North-South Centre pod vedením Rady Evropy. Tato událost se zaměřuje na vzdělávací aktivity v oblasti globálního rozvojového vzdělávání s cílem zvýšit povědomí o samotném GRV. Prostřednictvím různých praktik v oblasti vzdělávání se snaží přiblížit témata zabývající se udržitelností, rovností a spravedlností mezi všemi na místní a globální úrovni, kteří se snaží tato témata prosazovat. Týden globálního rozvojového vzdělávání je významnou příležitostí k setkávání všech pedagogů, lektorů, vzdělávacích a neziskových organizací, kteří chtějí předávat znalosti dalším generacím. Snaží se najít způsoby, které povedou k posílení respektu a porozumění napříč různými kulturám. Do této akce se můžou každý rok zapojit nejen školy a organizace, ale i veřejnost. Poprvé v roce 2014 se do Týdne globálního rozvojového vzdělávání zapojily i české školy za pomoci neziskových institucí ARPOK, NaZemi, Člověk v tísni, ADRA, Charita a SEVER. V současnosti je tento projekt organizován ve spolupráci organizací FoRS, ADRA, ARPOK, Varianty – Člověk v tísni, NaZemi, INEX-SDA,

⁴⁴ GRV [Globální rozvojové vzdělávání]. *Týden GRV*. [online]. © 2012–2014 NaZemi. [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.globalnirozvojovevzdelavani.cz/tyden-grv.html>.

SADBA, SEVER za pomoci České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí České republiky v rámci plánu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky. Týden GRV se pořádá každý rok na jiné konkrétní téma, kdy jeho význam ovlivňuje nás všechny. U každého tématu daného ročníku je důležité klást důraz pro pochopení souvislostí v globálním měřítku a na naše postavení v něm.⁴⁵

A proč je důležité o takových tématech informovat a zařazovat je do výuky? Dle Českého fóra pro rozvojovou spolupráci „*Žijeme ve světě, jemuž je čím dál těžší porozumět. Každý den, každou minutu se svět mění, a tyto změny je stále obtížnější postřehnout. Oproti dobám minulým je také svět čím dál více propojený, a mnohé skutečnosti mají globální dopad. To, co mohlo být v minulosti záležitostí pouze lokální a vzdálenou, má najednou potenciál ovlivnit nás i celý svět. Díky novým technologiím jako internet či globální média nám tyto informace zdánlivě leží u nohou. Jak se v nich zorientovat? Jak rozlišit, co je důležité, či dokonce, co je pravda a co pouze fikce? Právě to je úkolem globálního rozvojového vzdělávání – pomoci mladé generaci zorientovat se v nepřehledném množství informací a naučit se s nimi pracovat. Naučit se respektu k rozdílnosti a poznat důležitost těchto rozdílů.*“⁴⁶

3.2.1.2 Festival globálního rozvojového vzdělávání 2020

Festival globálního rozvojového vzdělávání je organizován v rámci Týdne GRV organizacemi ADRA, ARPOK, INEX-SDA, NaZemi, Varianty – Člověk v tísni, SADBA a SEVER, které jsou sdruženy v Českém fóru pro rozvojovou spolupráci. Na středu 18. listopadu 2020 byl uspořádán celodenní Online Festival globálního rozvojového vzdělávání, do kterého se školy, ale i veřejnost mohli jednoduše online zapojit. Všichni přihlášení se mohli těšit na sérii zajímavých praktických workshopů a diskuze na téma „*Klima se mění a my s ním!*“. Při této události se všichni zúčastnění měli možnost věnovat konkrétním způsobům a praktikám v rámci tématu klimatické změny, jak o ní se žáky či studenty diskutovat, jak je naučit pracovat s určitými informacemi a jejich dostupnými

⁴⁵ ARPOK, o.p.s. *Pro pedagogy – Týden globálního vzdělávání*. [online]. Olomouc. © 2004-2020. [cit. 20. 11. 2020]. Dostupné z: <https://arpok.cz/pro-pedagogy/tyden-globalniho-vzdelavani/>.

⁴⁶ FoRS [České fórum pro rozvojovou spolupráci]. *Týden globálního rozvojového vzdělávání*. [online]. © 2019. [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/globalni-rozvojove-vzdelavani/tyden-globalniho-rozvojoveho-vzdelavani-2017-tvoje-cesta-tvoje-stopa/#.X5r>.

zdroji.⁴⁷ Program online festivalu byl rozčleněn do série tří workshopů, kdy časové rozmezí každého workshopu bylo dvě hodiny. První workshop byl zaměřen na téma „Jak komunikovat změnu klimatu?“, druhý workshop na téma „Jak informovat o změně klimatu a neztratit se v datech?“ a sérii workshopů uzavřel třetí na téma „Jak na nenásilnou komunikaci ve škole i v životě“. Těchto workshopů se mohli zúčastnit všichni pedagogičtí pracovníci základních, středních a vysokých škol, studenti středních a vysokých škol pedagogických, nebo eventuelně environmentálních či mezinárodně-rozvojových studií. Zajímavé mohly být i pro pracovníky z neziskových organizací nebo i pro soukromé osoby se zájmem o dané téma.⁴⁸

3.2.2 Get Up and Goals

Evropský projekt globálního rozvojového vzdělávání „Get Up and Goals“ je realizován v tříletém časovém období od listopadu roku 2017 do října roku 2020. Úkolem tohoto vzdělávacího projektu je snaha zavést globální rozvojové vzdělávání a cíle udržitelného rozvoje do vyučování na vybraných 120 základních a středních školách ve dvanácti státech Evropy (Velká Británie, Španělsko, Rumunsko, Rakousko, Portugalsko, Polsko, Nizozemí, Maďarsko, Irsko, Itálie, Česká republika a Bulharsko). Projekt je realizován z podpůrných prostředků České rozvojové agentury a Evropské komise. V České republice je podporován neziskovou organizací ARPOK spolu s organizací ADRA.

3.2.2.1 Co představuje projekt Get Up and Goals

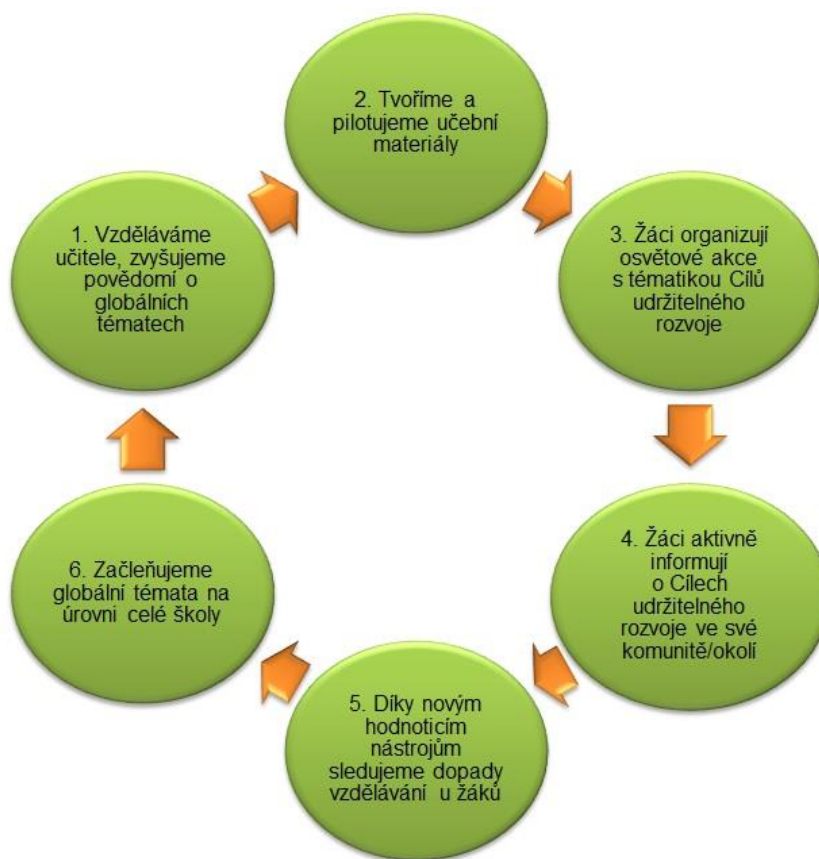
Projekt se zaměřuje na vzdělávací aktivity k tématům klimatická změna, mezinárodní nerovnost, migrace a rovnost pohlaví, které se promítají do průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a vzdělávací oblasti Člověk a společnost a Člověk a příroda v rámci rámcových vzdělávacích programů. Učitelé prostřednictvím tohoto vzdělávacího projektu mají možnost posílit své znalosti a dovednosti o tématech cílů udržitelného rozvoje a jak je zavádět do běžné výuky.

⁴⁷ GRV [Globální rozvojové vzdělávání]. *Týden GRV*. [online]. © 2012–2014 NaZemi. [cit. 20. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.globalnirozvojovovzdelavani.cz/tyden-grv.html>.

⁴⁸ FoRS [České fórum pro rozvojovou spolupráci]. *Týden globálního rozvojového vzdělávání*. [online]. © 2019. [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/globalni-rozvojove-vzdelavani/tyden-globalniho-rozvojoveho-vzdelavani-2017-tvoje-cesta-tvoje-stopa/#.X5re5lhKjIU>.

Mohou se zúčastnit mezinárodních konferencí, kde mohou s účastníky z jiných evropských států debatovat a vzájemně si předat své zkušenosti. Učitelé svým žákům a studentům pomáhají s přípravami individuálních osvětových miniprojektů o cílech udržitelného rozvoje. Prostřednictvím těchto miniprojektů informují své okolí o globálních problémech dnešního světa.⁴⁹

Obrázek č. 3: Schéma činností projektu Get up and Goals

Zdroj: GET UP AND GOALS! Global Education Time. *Projekt*. [online]. © 2019. [cit. 29. 10. 2020]. Dostupné z: <https://getupandgoals.cz/projekt/>.

⁴⁹ ARPOK. *Get up and Goals! Největší lekce pro svět: společně o SDGs*. Materiál vznikl v rámci projektu Get up and Goals! ve spolupráci s organizací ADRA, za finanční podpory Evropské unie, z prostředků České rozvojové agentury v rámci zahraniční rozvojové spolupráce ČR, za jeho obsah zodpovídá ARPOK, o.p.s., str. 2 a 8.

3.2.2.2 Zapojené školy a žákovské projekty

Organizace ADRA organizuje vzdělávací semináře na českých pedagogických fakultách se snahou posílit vědomosti a kvalifikaci nových učitelů v zavádění témat v rámci udržitelného rozvoje do výuky na školách. Při přípravě těchto seminářů je potřeba vycházet z těchto oblastí: Úvod do globálního rozvojového vzdělávání, Úvod do jednoho či více základních témat projektu (migrace, mezinárodní nerovnost, rovnost pohlaví a klimatická změna), Individuální či skupinová úprava vzdělávacích plánů pro zvolené téma, Praktická ukázka či teoretická prezentace v rámci výuky či zvolených činností a rozhovory.

Zapojené školy do projektu za podpory organizace ADRA:

- Institut vzdělávání a poradenství, Česká zemědělská univerzita v Praze
- Katedra pedagogiky a psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové
- Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze
- Ústav pedagogických věd, Fakulta Humanitních studií, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Organizace ARPOK, o.p.s. spolupracuje s deseti zapojenými základními a středními školami z Olomouckého a Moravskoslezského kraje během dvou školních let 2018/2019 a 2019/2020. V rámci tohoto projektu byl sestaven tým minimálně dvou učitelů z každé zapojené školy, kteří uskutečňují se svými žáky a studenty výukové lekce spolu s vyhodnocením důsledku z hlediska chování, dovedností a znalostí a dále pak pomáhají žákům připravovat žákovské miniprojekty.

Zapojené školy do projektu za podpory ARPOK:

- Gymnázium Hejčín – Olomouc
- Gymnázium Kojetín
- Masarykovo Gymnázium Příbor
- Střední odborná škola obchodu a služeb v Olomouci
- Základní a mateřská škola Jindřichov, okres Bruntál
- Základní a mateřská škola Ptení
- Základní a mateřská škola Svatoplukova v Olomouci

- Základní škola Fryčovice
- Základní škola Npor. Loma v Příboře
- Základní škola E. Valenty v Prostějově

Žákovské miniprojekty

Mimo oblast vzdělávání na témata udržitelného rozvoje zahrnuje projekt také oblast aktivní občanství a osobní angažovanost ke globálním tématům. Ve spolupráci s učiteli je podporován postoj žáků ke globálním tématům prostřednictvím žákovských miniprojektů. Ve školních letech 2018/2019 a 2019/2020 připravují vytvořené skupinky žáků ze všech přihlášených škol osvětové žákovské miniprojekty, které se zaměřují na témata genderu, klimatické změny, mezinárodních nerovností a migrace. Úkolem této činnosti je snaha aktivně začlenit žáky do školního kolektivu, příprava projektu a akce, která zaujme další žáky i veřejnost ze školní komunity. Ve školním roce 2018/2019 jsou tyto projekty například na téma dětská práce, Keňa, plýtvání potravin, voda či zero waste a ve školním roce 2019/2020 jsou to například témata fair trade, plasty či péče pro hendikepované.

Kvůli pandemii Covid-19, která omezila spoustu aktivních činností v různých oblastech, a to i ve vzdělávání, musely být některé vzdělávací akce na jednotlivých zapojených školách v rámci projektu Get up and Goals odsunuty a z tohoto důvodu byl prodloužen i termín realizace projektu do února 2021.⁵⁰

3.2.3 Poznáváme svět (Experiencing the World)

Vzdělávací projekt Poznáváme svět (Experiencing the World) byl realizován v tříletém časovém období od ledna roku 2012 do prosince roku 2015 ve třech zemích Evropy (Česká republika, Rakousko a Slovinsko). Cílem tohoto projektu bylo posílit vědomí o vzájemném spojení současného globalizovaného světa a o důležitosti globální odpovědnosti a vytvářet názory a hodnoty, které se přibližují k jednomyslnému porozumění s lidmi z rozvojového světa. V rámci vzdělávacího procesu (globálního rozvojového vzdělávání), který podporuje obyvatele k lepšímu pochopení ucelenosti a souvislosti současného světa a snaží se je přimět k aktivnímu zapojení pro vznik

⁵⁰ GET UP AND GOALS! Global Education Time. *Pro pedagogy. Zapojené školy, žákovské miniprojekty*. [online]. © 2019. [cit. 29. 10. 2020]. Dostupné z: <https://getupandgoals.cz/projekt/zapojene-skoly/>.

zákonitějšího vztahu v rámci zemí a světadílů. Projekt byl podporován z finančních zdrojů Evropské unie a v rámci podpůrných prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR prostřednictvím Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR. Všechny zúčastněné organizace z České republiky, Rakouska a Slovinska měly možnost v rámci tohoto projektu připravit a posléze i uskutečnit širokou nabídku vzdělávacích činností a to, školní projekty, školení učitelů v oblasti globálního rozvojového vzdělávání a workshopy. Tyto činnosti můžou přispět k dalšímu učení, vzdělávání a zapojování se do globálních a rozvojových témat. Workshopy byly na téma Poznáváme svět pro první stupeň ZŠ, Odpovědná spotřeba pro druhý stupeň ZŠ a Aktivní občanství pro SŠ.⁵¹

3.2.4 Global Storylines

Projekt Global Storylines umožňuje vtáhnout žáky prvního stupně základních škol do příběhu, který představuje kvalitní nástroj pro rozvoj klíčových znalostí a prostřednictvím kterého mají možnost vzájemně probírat souhrnná globální témata v jistém prostředí a nacházet možná řešení problémů a získává tak stále místo ve výuce. Skrze příběh se ve výuce pracuje s prvky dramatické výchovy a děti se snaží vést k aktivnímu přístupu k vzájemné empatii, solidaritě, spolupráci a řešení problémů nejen ve svém okolí, ale i ve světě.

3.2.5 Konference Učíme o globálních souvislostech

V roce 2020 se uskutečnil již šestý ročník této vzdělávací konference, kterou pořádá organizace ARPOK v Olomouci. Lidé si ji velice oblíbili a stala se tak každoroční vzdělávací akcí. Konference byla zaměřena například na témata udržitelného rozvoje v životě školy, cíle udržitelného rozvoje či obraz rozvojových zemí v médiích. Pomáhá vzájemně spojovat aktéry ve vzdělávání, angažovat je do oblasti globálního rozvojového vzdělávání, umožnit jim sdílet zkušenosti s druhými a vést debaty nad současnými otázkami.

⁵¹ HRUBANOVÁ, KRISTÝNA. Jonáš cestuje: *Programy globálního rozvojového vzdělávání pro žáky 2. stupně ZŠ, SŠ*. 1. vyd. Olomouc: ARPOK, o.p.s., ve spolupráci s NaZemi, o.s., 2014, str. 4. ISBN 978-80-905361-4-2.

3.2.6 Kritické myšlení a globální témata

Kurzy Kritické myšlení a globální témata umožňují vzájemně spojovat témata globálního vzdělávání (konflikty, nerovnost, občanská zodpovědnost, práce, předsudky, vzdělání a další) spolu s modelem kritického myšlení Stephena Brookfielda a základním programem čtením a psaním ke kritickému myšlení. Prostřednictvím kurzu se účastníci snaží najít smysl k získání dovedností umět vést debaty a přimět druhého rozhodovat, kvalitně učit a rozšířit kritické myšlení. Za podpory organizace NaZemi se těchto kurzů zúčastnilo více než 400 vzdělavatelů.⁵²

3.3 Shrnutí kapitoly

Třetí kapitola charakterizuje oblast globálního rozvojového vzdělávání v českém školství, jeho vztah s průřezovými tématy a vybrané vzdělávací akce a projekty v rámci GRV. První podkapitola popisuje postavení globálního rozvojového vzdělávání v českém školství, vztah GRV s průřezovými tématy a začlenění témat GRV do výuky. Druhá podkapitola představuje vybrané vzdělávací aktivity a projekty v rámci GRV. V rámci evropských projektů součástí, kterých je i Česká republika se jedná o akci Týden globálního rozvojového vzdělávání, současný projekt Get up and Goals a zrealizovaný projekt Poznáváme svět (Experiencing the World). A v rámci úspěšných aktivit v České republice jsou uvedeny kurzy Kritické myšlení a globální témata, konference Učíme o globálních souvislostech a projekt Global Storylines.

⁵² FoRS [České fórum pro rozvojovou spolupráci]. *Globální rozvojové vzdělávání: Proč a jak v Česku lépe vzdělávat o světě*. Praha: FoRS, 2020, str. 7, 8.

4. Charakteristika vybraných organizací zabývajících se Globálním rozvojovým vzděláváním

Tato kapitola se věnuje vybraným organizacím, které se zabývají globálním rozvojovým vzděláváním. Charakterizuje jejich aktivity a výukové programy související s globálním rozvojovým vzděláváním.

4.1 ARPOK, o.p.s

ARPOK je vzdělávací organizace, která patří mezi klíčové organizace globálního rozvojového vzdělávání. Od roku 2004 se zabývá globálním rozvojovým vzděláváním a výukou o mimořádných tématech současného světa, jako je například migrace, chudoba, klimatické změny a další. Organizace vytváří velké množství výukových programů pro žáky a studenty, které se pořádají přímo na jejich školách. Dále pořádá semináře pro pedagogy mateřských, základních a středních škol. Pedagogové si tak mohou zkusit různé praktické hry a aktivity, které poté mají možnost aplikovat ve své výuce. Od roku 2015 každoročně organizuje konferenci o globálním rozvojovém vzdělávání. Této konferenci se mohou zúčastnit pedagogové, ředitelé škol, studenti pedagogických oborů a lektori neformálního vzdělávání, kteří se zajímají o globální témata a aktuální dění ve světě. Organizace vytváří různé metodické materiály, zaměřené na globální rozvojové vzdělávání, které jsou určeny pedagogům a mají jim usnadnit jejich práci. Dále pro veřejnost organizuje rozvojové večery, které jsou většinou zaměřeny na rozvojovou a humanitární spolupráci. Účastní se jich odborníci a experti z vybrané oblasti, kteří sdílí své zkušenosti a poskytují informace o současných problémech ve světě a předávají je tak dál. ARPOK působí především v Olomouckém, Moravskoslezském a Zlínském kraji.⁵³

4.1.1 Vize a cíle organizace

ARPOK se zaměřuje na udržitelný rozvoj světa a pomáhá utvářet společnost, která bude aktivní, respektující, propojená, otevřená a komplexní a svoji část odpovědnosti bere

⁵³ ARPOK, o.p.s. *Kdo jsme*. [online]. Olomouc. © 2004-2015. [cit. 06. 03. 2019]. Dostupné z: <https://arpok.cz/o-nas/kdo-jsme/>.

vážně. Snaží se docílit toho, aby společnost byla otevřená a tolerantní a aktivně podporuje začlenění veřejnosti do aktuálního dění v zemi.

Právě název organizace ARPOK vyjadřuje výše zmíněnou vizi.

A – aktivita, **R** – respekt, **P** – propojenost, **O** – otevřenost, **K** – komplexnost ⁵⁴(Bán, „et al.“, 2018, s. 3)

Organizace se snaží:

- pomáhat učitelům se začleněním globálního rozvojového vzdělávání do výuky, prostřednictvím pomůcek a materiálů, které jim jsou poskytnuty
- navázat vztahy mezi „rozvojovým“ a „rozvinutým“ světem
- posílit fungování Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání 2016-2017
- pomáhá široké veřejnosti pochopit problematiku o aktuálních globálních tématech
- informovat a poskytovat informace dobrovolníkům a stážistům na základě zkušeností lidí z ARPOKu
- udržet a rozvíjet svoje postavení jako uznávané a stálé v neziskovém sektoru, nejen v Olomouci a Olomouckém kraji, ale i celé České republice i v Evropě⁵⁵

4.1.2 Aktivity organizace

Výukové programy

Od roku 2004 organizace nabízí spoustu výukových programů určených pro mateřské, základní a střední školy. Výukové programy probíhají přímo na školách, které si tyto programy objednaly do výuky. Prostřednictvím vybraného programu přiblíží zkušení lektori žákům současná globální témata.

Výukové programy pro mateřské školy (děti ve věku 5-6 let)

- Hyen z Vietnamu
- Život v pralese

⁵⁴ BÁN, David „et al.“. *Když se řekne GRV. Rámec globálního rozvojového vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: ARPOK, o.p.s., 2018, str. 3. ISBN 978-80-907443-0-1.

⁵⁵ ARPOK, o.p.s. *Kdo jsme*. [online]. Olomouc. © 2004-2015. [cit. 06. 03. 2019]. Dostupné z: <https://arpok.cz/o-nas/kdo-jsme/>.

- Brenda ze Zambie

Výukové programy pro první stupně základních škol (žáci 1.-3. tříd)

- Brenda ze Zambie

- Hyen z Vietnamu

Výukové programy pro druhé stupně základních škol

- Konec doby plastové (dvě varianty: žáci 6.-7. tříd a 8.-9. tříd)

- Plýtvání potravinami

- Neviditelná ruka trhu (žáci 8.-9. tříd)

- Móda rychle a zběsile (žáci 8.-9. tříd)

Výukové programy pro střední školy

- Konec doby plastové

- Plýtvání potravinami

- Neviditelná ruka trhu

- Móda rychle a zběsile

Tematické dny

Organizace nabízí celé množství tematických dnů, které jsou určeny žákům 1. a 2. stupně základních škol i středních škol. Vybraný tematický program je realizován zkušenými lektory přímo na škole. Každý program může být uspořádán na základě konkrétních požadavků dané školy. Nabídka tematických dnů pro žáky prvního stupně základních škol je Den Země a Den čokolády a tematické dny pro žáky druhého stupně základních škol jsou Den Země, Odpovědná spotřeba a Světový obchod.

Semináře pro pedagogy

Pedagogové mateřských, základních i středních škol se mohou zúčastnit množství seminářů v oblasti globálního rozvojového vzdělávání, které jim ARPOK poskytuje. Semináře trvají v délce pěti hodin a během toho mají pedagogové možnost si vyzkoušet různé praktické aktivity, které potom mohou aplikovat ve své výuce. Každý účastník semináře dostane metodické příručky obsahující celou řadu praktických rad a informací, které mohou být užitečné pro začlenění globálních témat ve výuce.

Světová škola

Posláním Světové školy je rozvoj vzdělávání a pomoc žákům pochopit, jak skutečně žít v globalizované zemi. Do projektu Světová škola se mohou zapojit všechny základní a střední školy se zájmem o problematiku globálních problémů.

Konference Učíme o globálních souvislostech

V letošním roce 2020 se konal již šestý ročník konference, která byla zaměřena na téma „Plán pro příští dekádu“. Konference se mohou zúčastnit učitelé, ředitelé škol a jiných vzdělávacích institucí, budoucí učitelé, lektoři a lidé se zájmem o tato témata.

Týden globálního vzdělávání

Tato akce podporuje vzdělávací aktivity v rámci globálního rozvojového vzdělávání již od roku 1999. Poprvé v roce 2014 se do této akce zapojily i české školy a instituce za pomoci organizací ARPOK, ADRA, Člověk v tísni, NaZemi, Charita, Sever a dalších neziskových organizací. Snaží se žákům přiblížit současné problémy globalizovaného světa a umožnit jim se zamyslet nad rozvojem a zlepšení situace ve světě.

Živá knihovna

Snaží se poukázat na příběhy různých lidí, kteří jsou od nás odlišní a okolí má o nich mnohdy zkreslené představy. Jedná se o „vypravěče – živé knihy“, kteří seznamují posluchače právě s těmito příběhy pomocí rozhovorů ve skupinách s malým počtem lidí.

Rozvojové večery

Od roku 2004 se pravidelně konají rozvojové tematické besedy, kterých se účastní experti na rozvojovou a humanitární pomoc. Rozvojové večery jsou určeny pro širokou veřejnost a od roku 2018 se opakovaně pořádají v Divadle hudby v Olomouci. Těchto besed se již zúčastnilo více než 100 různých odborníků, kteří s účastníky sdíleli a předali jim své zkušenosti z aktuálního dění ve světě.⁵⁶

4.2 NaZemi

NaZemi je nevládní nezisková organizace, která působí v Brně. Po vzájemné domluvě několika studentů a lidí z neziskových organizací se zájmem o fair trade, byla v roce 2003

⁵⁶ ARPOK, o.p.s. *Pro pedagogy*. [online]. © 2004-2015. [cit. 30. 03. 2019]. Dostupné z: <https://arpok.cz/pro-pedagogy/>.

založena tato společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání, která funguje jako spolek. V České republice funguje již 16 let. Organizace se spolu s akademií Jeden svět stává zakládajícím členem Společnosti pro Fair Trade. Do té doby pojem fair trade v České republice podstatě nikdo neznal a ani fairtradové produkty zde nešly sehnat. Z tohoto důvodu v roce 2004 založila společnost menší obchod, který měli na starost dobrovolníci. Byl to první obchod s fairtradovými produkty v České republice. Později se organizace začala kromě fair tradu zabývat i dalšími aktivitami, které se týkaly vzdělávání dětí, žáků, studentů, ale i pedagogů.⁵⁷

4.2.1 Aktivity společnosti

NaZemi prosazuje koncept Fair Trade, provozuje e-shop a velkoobchod a věnuje se aktivitám, které se týkají globálního rozvojového vzdělávání. V rámci globálního rozvojového vzdělávání se zabývá zejména problematikou migrace, mezinárodního obchodu, ozbrojených konfliktů, porušování lidských i pracovních práv, klimatické spravedlnosti a kulturní rozmanitosti. Organizuje výukové programy a semináře pro žáky a pedagogy, vytváří metody pro kritické myšlení a vzdělávání a praktikuje postoj, který se zaměřuje na participaci všech členů skupiny.⁵⁸

Vzdělávací programy

Programy jsou interaktivní zaměřující se na práci ve skupinách a jsou určené mládeži od 14 let. Zabývají se tématy týkající se pracovních podmínek v rozvojových zemích, světového obchodu, konflikty, spotřebitelské odpovědnosti a mnoho jiných témat. Přímo školy nebo různé organizace si mohou tyto programy objednat.

Metodické materiály

Tyto metodické materiály zahrnují určité lekce, které podporují zprostředkování vzájemného spojení a nerovnosti na zemi, kritické myšlení a přemýšlení i v globálním kontextu. Poskytují také metodickou podporu, která pomáhá při práci se spornými tématy, jako je uprchlictví.

⁵⁷ NAZEMI. *Jsme NaZemi: Založení organizace*. [online]. Brno. [cit. 12. 04. 2019]. Dostupné z: <https://www.nazemi.cz/cs/zalozeni-organizace>.

⁵⁸ NAZEMI. *Co děláme: Prosazujeme*. [online]. Brno. [cit. 26. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.nazemi.cz/cs/prosazujeme>.

Kurzy kritického myšlení a globální témata

Kurzy jsou určitou podporou pro pedagogy, jak by měli plánovat a vést výuku, žáky učit, tak aby je to zajímalo a motivovalo. Tyto kurzy se snaží rozvíjet vlastní i druhých názory a dovednosti, které jsou důležité k vytváření smysluplných rozhovorů a rozhodování.

Výstavy

Organizace se také věnuje organizováním výstav na různá témata, jako je například pěstování banánů či kávy nebo výroba oblečení. Informují o podmínkách, za kterých se tyto výrobky vytváří. Každý, kdo má zájem o uspořádání výstavy může organizaci kontaktovat. Mezi nejzajímavější témata výstavy patří interaktivní výstava Supermarket SVĚT a fotografická výstava Plné ruce práce. Mezi další témata fotografických výstav patří Musím být trpělivá, Výstava o fair trade, Férová Uganda 2012, Pod slupkou tma a mezi témata plakátových výstav Poznej své boty, Naše boty a Příběh banánu.

Knihovna NaZemi

V knihovně si můžete vypůjčit publikace týkající se globálního vzdělávání, fair trade, zodpovědné spotřeby či alternativní ekonomie.⁵⁹

4.3 ADRA, o.p.s.

ADRA působí v České republice od roku 1992 a patří do sítě světových organizací ADRA⁶⁰. Organizace ADRA působí ve více než 130 zemích. V České republice organizaci ADRA založila Církev adventistů sedmého dne a přispívá pravidelně na rozvoj organizace.

4.3.1 Hodnoty a poslání organizace

Vnímavost, Respekt, Profesionalita, Otevřenost a Partnerství jsou cílové hodnoty organizace ADRA ČR.

Vnímavost – snaží se být v neustálém kontaktu s lidmi a světem, ve kterém žijeme

⁵⁹ NAZEMI. *Chytáme souvislosti. Toto je leták o globálním vzdělávání*. Brno: 2016, 6-10. ISBN 978-80-88150-05-3.

⁶⁰ ADRA celým názvem Adventist Development and Relief Agency, je mezinárodní humanitární organizace, která pomáhá lidem v těžkých životních situacích.

Respekt – chce docílit vysokého stupně fungování vzájemných vztahů

Profesionalita – získává nadstandardní úroveň v rámci podpory a pomoci ostatním

Otevřenost – snaží se najít nové prostředky pro rozvoj a dlouhodobou udržitelnost programů

Partnerství – spolupráce a navázání nových vztahů

4.3.2 Aktivity organizace v České republice

ADRA se řadí mezi největší koordinátory humanitární pomoci v České republice, zejména při povodních a dalších mimořádných událostech. Věnuje se dobrovolnictví, zejména pomáhá dětem, seniorům a zdravotně znevýhodněným. ADRA koordinuje 15 dobrovolnických center a má více než 2000 dobrovolníků. V České republice se ADRA prostřednictvím svého oddělení Opravdový svět zaměřuje na aktivity v oblasti globálního rozvojového vzdělávání na českých školách. Snaží se přimět učitele, žáky a studenty, aby se hlouběji zajímali o globální rozvojová témata (chudoba, lidská práva, migrace, odpovědná spotřeba, ochrana životního prostředí, spravedlivý obchod a další).⁶¹

4.3.3 Opravdový svět ADRA

Opravdový svět je jedno z oddělení organizace, které se od roku 2006 věnuje činností globálního rozvojového vzdělávání za pomoci Ministerstva zahraničních věcí České republiky. ADRA každoročně připravuje mnoho vzdělávacích programů pro mateřské, základní i střední školy. Při sestavování programů se vychází z dovednostní, postojové i znalostní složky kompetencí a jejich výběr musí ladit s rámcovými vzdělávacími programy na všech stupních vzdělávání. Těmito programy si každým rokem projde tisíce dětí, žáků a studentů. Na vzdělávacím programu *Digitální vzdělávací zdroj pro výuku zeměpisu* se podílí spolu s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy skrze Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) od roku 2020. Tento projekt je podporován z finančních prostředků Evropské unie a bude realizován v časovém období od ledna roku 2020 do prosince roku 2022.

⁶¹ ADRA. *O nás*. [online]. © 2014 ADRA. [cit. 12. 04. 2019]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas>.

Opravdový svět vytváří v rámci globálního rozvojového vzdělávání:

- Metodickou podporu pro pedagogy základních, středních a mateřských škol

Výukové materiály určené učitelům, poskytují informace, metody, příklady z praxe, rady a jinou podporu, jak postupovat při zavádění témat globálního rozvojového vzdělávání do školní výuky.

- Semináře pro vysoké školy

Vzdělávací semináře jsou zaměřené na globální rozvojová témata, metody i příklady z dobré praxe a umožňují tak studentům získávat praktické zkušenosti, jak s globálním rozvojovým vzděláváním v budoucnu pracovat.

- Podporu pro základní školy zapojených do programu Světová škola

Podílí se na přípravě projektu *Světová škola*, který pomáhá při zavádění globálních a rozvojových témat do školní výuky, snaží se přimět žáky přemýšlet a zapojovat se do řešení nejen globálních problémů, ale i do problémů jejich společnosti, města nebo obce. Do tohoto projektu je zařazeno téměř sto českých škol a hlavním koordinátorem je vzdělávací program Varianty organizace Člověk v tísni spolu s dalšími neziskovými organizacemi.⁶²

4.3.3.1 Programy GRV pro MŠ, ZŠ a SŠ

Opravdový svět ADRA organizuje výukové programy na všech stupních školství. Nejčastěji objednávané programy jsou pro I. stupeň základních škol a mateřské školy.

Výukové programy pro mateřské školy

- Daleká cesta (banánu, čokolády, trička)
- Výlet do světa (Keňa, Mongolsko, Kambodža)

Výukové programy pro první stupně základních škol

- Výlet do světa (Kambodža, Keňa a Mongolsko)
- Daleká cesta (banánu, čokolády a trička)

⁶² ADRA. *Opravdový svět*. [online]. © 2014 ADRA. [cit. 12. 08. 2019]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/oddeleni-vzdelavani/opravdovy-svet>.

- Migrace a cestování

Výukové programy pro druhé stupně základních škol

- Migrace
- Migrace a vyprávěj svůj příběh
- Odpovědná spotřeba
- Skutečná cena potravin
- Světové smetiště
- Začarovaný kruh chudoby

Výukové programy pro střední školy

- Fairtrade (v českém i anglickém jazyce)
- Migrace
- Nerovnosti světového hospodářství
- Odpovědná spotřeba
- Skutečná cena potravin
- Vzdělávání mezi plechy⁶³

V roce 2018 byly nejoblíbenější a nejvíce objednávané tyto programy pro MŠ, ZŠ a SŠ:

Mateřské školy – Daleká cesta čokolády, Výlet do světa: Mongolsko

I. stupeň základních škol – Daleká cesta čokolády, Migrace a cestování, Výlet do světa: Keňa

II. stupeň základních škol – Migrace, Začarovaný kruh chudoby

Střední školy – Odpovědná spotřeba, Skutečná cena potravin

Po každé realizaci programu získává organizace zpětnou vazbu od pedagoga, který je přítomný na programu. Zpětné reakce z programů jsou velice pozitivní a školy je opakovaně objednávají. Jednotlivé programy jsou pravidelně aktualizovány. Každoročně

⁶³ ADRA. *Nabídka pro školy*. [online]. © 2014 ADRA. [cit. 12. 08. 2019]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/oddeleni-vzdelavani/nabidka-pro-skoly>.

je školami objednáno několik desítek programů, avšak v současnosti jejich počet klesá, a to z důvodu zejména v zaměření vzdělávacího oddělení organizace i na další vzdělávací činnosti, jejichž oblíbenost se zvyšuje. V roce 2014 a 2015 bylo objednáno velké množství programů, a to především programy o migraci, které byly velice oblíbené. Oproti tomu v letech 2017 a 2018 byl zájem o tyto programy nižší. V roce 2017 bylo objednáno 83 programů a v roce 2018 bylo 58 programů na jednotlivých školách (MŠ, ZŠ i SŠ) z Prahy, Středočeského, Pardubického, Královehradeckého, Jihomoravského, Moravskoslezského, Ústeckého a Plzeňského kraje. Organizace se kromě příprav programů pro mateřské, základní a střední školy věnuje i jiným aktivitám. Od roku 2016 spolupracuje s vysokými školami, a to s Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze, Pedagogickou fakultou Univerzity Hradce Králové a Institutem vzdělávání a poradenství České zemědělské univerzity, organizuje osvětovou činnost prostřednictvím Komiksové soutěže a také se podílí na organizaci akce Týden globálního rozvojového vzdělávání a na projektech Get up and Goals a Světová škola spolu s dalšími neziskovými organizacemi. V roce 2019 začala spolupracovat s Arcibiskupským gymnáziem prostřednictvím studentských praxí během projektové výuky.⁶⁴

4.4 Diakonie Českobratrské církve evangelické

Diakonie ČCE je nevládní nezisková organizace, která humanitárně pomáhá při nečekaných událostech a nehodách v České republice od roku 1997, poskytuje sociální, zdravotní a vzdělávací služby, dále se pak zabývá humanitární pomocí a rozvojovou spoluprací v zahraničí. V roce 2011 bylo Diakonií zřízeno Středisko humanitární a rozvojové spolupráce, které organizuje a předává zkušenosti v oblasti globálního rozvojového vzdělávání.⁶⁵

⁶⁴ EMAILOVÁ KOMUNIKACE. Eliška Masná – vedoucí oddělení vzdělávání, viz. příloha diplomové práce.

⁶⁵ UČÍME SPOLU. *Vzdělávání pro učitele, studenty i veřejnost*. [online]. © 2020 Praha: Diakonie ČCE – Středisko humanitární a rozvojové spolupráce. [cit. 06. 03. 2019]. Dostupné z: <http://ucimespolu.cz/lektorsky-tym/>.

4.4.1 Aktivity organizace

V rámci globálního rozvojového vzdělávání Středisko HRS nabízí mnoho aktivit pro učitele, žáky, odborníky i veřejnost. Přípravuje semináře pro učitele základních škol, workshopy pro žáky základních škol, programy pro studenty středních škol na aktuální problémy dnešního světa (změna klimatu, plýtvání potravinami, spotřeba vody, migrace, mimořádné události) a přednášky pro veřejnost. Středisko HRS předává své zkušenosti v oblasti GRV učitelům a žákům základních škol a studentům středních škol. Cílové skupiny žáků a učitelů se nejvíce zajímají o environmentální globální témata, jako je sucho, spotřeba vody a plýtvání potravinami. Programy globálního rozvojového vzdělávání byly realizovány zejména v letech 2015-2017. V tomto období byl realizován projekt globálního rozvojového vzdělávání, který podpořila Česká rozvojová agentura. V roce 2018 se organizace zabývala tématy na současné problémy ve světě a změnu klimatu, v rámci jejich projektu Odolná obec. Organizace spolupracuje s různými školami v České republice, ale především působí v Praze, Ústeckém, Plzeňském, Libereckém, Jihočeském, Středočeském kraji a v kraji Vysočina. Středisko HRS vytvořilo celkem 4 metodické příručky pro učitele v rámci globálního rozvojového vzdělávání. Jedná se o příručky Uprchlíci před tabulí – jak se žáky mluvit o migraci, Voda nad zlato, Mimořádné události v globálních souvislostech a Ropa na talíři. Dále organizace pořádá tematické přednášky pro veřejnost, zejména o zahraničních projektech.

66

4.4.2 Metodické příručky

Středisko HRS vydalo celkem 4 metodické materiály na základě organizovaných seminářů a workshopů, které jsou určeny pro učitelé základních škol pro usnadnění výuky. Veškeré tyto příručky tvoří ukázkové lekce včetně pracovních listů a fotografií, které jsou určeny žákům 1. a 2. stupně základních škol.

⁶⁶ EMAILOVÁ KOMUNIKACE. Jarmila Dvořáková – vedoucí sekce humanitární pomoci v ČR, viz. příloha diplomové práce.

Uprchlíci před tabulí – jak se žáky mluvit o migraci?

Tato metodická příručka se snaží žákům přiblížit téma migrace, na základě opravdových příběhů lidí, kteří museli opustit své domovy, buďto ze své vlastní vůle nebo byli nuceni odejít. Příručka se skládá z jedné dvouhodinové vyučovací lekce, která je určena pro žáky 1. stupně základních škol, z 5 vzdělávacích aktivit pro žáky 2. stupně základních škol a zahrnuje důležité informace pro učitele. Dále pak obsahuje USB disk, na kterém jsou pracovní listy a fotografie určené pro žáky ve výuce.

Voda na zlato

Na základě této metodické příručky se žáci dozvědí více o problematice pitné vody a jejího nedostatku ve světě. Výskyt pitné vody ve světě je velmi malý a nejvíce ovlivňuje obyvatele chudých zemích, kteří jí mají nedostatek. Žáci si mají možnost uvědomit, jak je voda pro život důležitá a jak se s ní v dnešním světě plýtvá. Dále jsou žákům objasněny globální problémy týkající se vody, jako je výše zmíněný nedostatek pitné vody, spotřeba virtuální vody v produktech a chybějící hygienická zařízení v chudých zemích světa. Příručka se skládá z informačního textu pro učitele, ze dvou vyučovacích lekcí, které jsou určeny pro žáky 1. a 2. stupně základních škol a USB disk s pracovními listy a fotografiemi. Lekce pro žáky 1. stupně ZŠ je určena na 1-2 vyučovací hodiny a lekce pro žáky 2. stupně ZŠ na 2-3 vyučovací hodiny.

Mimořádné události v globálních souvislostech

Tato příručka pracuje se šesti různými tématy vyučovacích lekcí, které jsou vytvořeny na základě vlastních zkušeností žáků. Jedná se o Mimořádné události u nás a ve světě, Jakou řečí mluví povodeň, Evakuační zavazadlo, Táhneme za jeden provaz, Pravda nebo ne a Tržiště potřeb a k těmto lekcím jsou přizpůsobeny aktivity a metody práce, diskuse, možné řešení problémů a simulační hry. Pro každé téma lekcí je vytvořen informační dokument pro učitele a příručka dále obsahuje pracovní listy a fotografie. Tato příručka o mimořádných událostech je určena pro žáky 1. a 2. stupně ZŠ.

Ropa na talíři

Tato metodická příručka se zabývá tématy týkající se spotřeby potravin a změnou klimatu a snaží se žákům objasnit souvislost mezi těmito dvěma tématy. Žáci mají možnost pochopit vliv změny klimatu působící na naše životy a životy lidí v chudých částech světa, kdy právě tito lidé nemají možnost se vyrovnat s nepříznivými podmínkami klimatických změn, na rozdíl od nás. Příručku tvoří celkem pět lekcí, první 2 lekce jsou

určeny žákům 1. stupně ZŠ v délce 1 vyučovací hodiny a další 3 lekce jsou koncipovány pro žáky 2. stupně ZŠ na 1-2 vyučovací hodiny. Dále obsahuje informační materiál pro učitele a datový nosič s pracovními listy a fotografiemi určený žákům do výuky.⁶⁷

4.5 Varianty – Člověk v tísní

Od roku 2001 funguje vzdělávací program Varianty, který spadá pod organizaci Člověk v tísní. Cílem tohoto vzdělávacího programu je snaha, aby byla škola otevřená dětem a směřovala žáky a studenty k pochopení kontextu globální odpovědnosti a úcty k ostatním. Varianty při své činnosti pracují s hodnotami, které jsou důvěra, odpovědnost, partnerství, svoboda a úcta každého jedince, jelikož na každém záleží. Varianty se snaží pomáhat pedagogům, aby uměli dělat s tématy globálního rozvojového vzdělávání a začali je zavádět do výuky. Školy by měly zajistit kvalitní vzdělávání zakládající se na osobitém přístupu k požadavkům každého dítěte, vzdělávat aktivní, poctivé a svobodomyšlné občany, kteří se chovají zodpovědně ve vztahu k přírodě a lidem v celém světě.

4.5.1 Aktivity v rámci programu Varianty

Vzdělávací a metodické materiály

V rámci oblasti globálního rozvojového vzdělávání, aktivního občanství a činností s žáky se speciálními požadavky jsou zpracovávány vzdělávací a metodické materiály, kdy v těchto oblastech jsou prováděny speciální výzkumy a analýzy.⁶⁸

Výukové lekce

Pro učitele, lektory i studenty jsou připravené praktické vzdělávací lekce v rámci globálních témat (chudoba, lidská práva, migrace, odpovědná spotřeba, sociální

⁶⁷ UČÍME SPOLU. *Metodické materiály*. [online]. © 2020 Praha: Diakonie ČCE – Středisko humanitární a rozvojové spolupráce. [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <http://ucimespolu.cz/metodicke-materialy/>.

⁶⁸ ČLOVĚK V TÍSNÍ. *Vzdělávací program Varianty*. [online]. © Člověk v tísní, o.p.s. [30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty>.

spravedlnost, životní prostředí apod.), které mají možnost použít ve školní výuce, ale i v mimoškolním vzdělávání.⁶⁹

Kurzy pro učitele

Varianty organizují jednorázové i dlouhodobé kurzy, a to nejen pro učitele, ale i pro asistenty pedagogů, studenty pedagogických škol a pro vedení škol. Vzdělávací kurzy jsou koncipovány ve vztahu k aktivnímu občanství, globální odpovědnosti, společnému vzdělávání, moderním vzdělávacím metodám a rozvíjení komunikace na škole.

Nabídka současných dlouhodobých a jednorázových kurzů v rámci globálního rozvojového vzdělávání:

- dlouhodobý kurz – Klimatická změna (online kurz pro pedagogy)
- jednorázové kurzy – Labyrint migrace (e-learningový kurz a online setkání s odborníky)

Nabídka kurzů na objednávku v rámci globálního rozvojového vzdělávání:

- Svět v otázkách: Globální rozvojové vzdělávání prostřednictvím filozofie pro děti
- Bohatí chudí a chudí bohatí
- Filozofie pro děti II.: Velké otázky o světě
- Cesta k potravinové svobodě
- Svět ve výuce aneb úvod do globálního rozvojového vzdělávání
- Labyrint migrace⁷⁰

Metodická podpora a poradenství pro asistenty pedagoga:

Pro pedagogy a školy je připravována dlouhodobá metodická podpora a poradenství a poskytována pomoc v předávání zkušeností a kvalitní praxe mezi pedagogy a asistenty pedagogů. V českých školách působí velké množství asistentů pedagogů, kteří mají velmi důležité postavení při pomoci žákům se speciálními požadavky. Mnozí nedostávají metodickou podporu od školy a někteří zjišťují nedostatky v jednání s pedagogy či rodiči.

⁶⁹ ČLOVĚK V TÍSNI. *Výukové lekce*. [online]. © Člověk v tísni, o.p.s. [30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/vyukove-lekce>.

⁷⁰ ČLOVĚK V TÍSNI. *Kurzy pro učitele*. [online]. © Člověk v tísni, o.p.s. [30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/kurzy-pro-ucitele>.

Z těchto důvodů se Varianty již od roku 2015 zabývají vzděláváním asistentů pedagogů a jejich metodické podpoře. Aktuálně se zaměřují na organizaci kurzů (blended-learningový kurz⁷¹: asistent pedagoga pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí), supervizních skupin pro asistenty pedagoga (pravidelná setkání), pravidelnou konferenci pro asistenty pedagoga a online knihovnu metodických materiálů pro pedagogy a asistenty pedagoga.⁷²

Systémové změny

Na základě získaných zkušeností především ze spolupráce s učiteli, univerzitami, státními i nestátními organizacemi a rodiči vytváříme doporučení na systémové úrovni. Od září roku 2016 se snažíme podporovat uplatnění novely školského zákona, která poskytuje více finančních zdrojů pro školy na zabezpečení pomoci určitým dětem. Varianty doporučili pomocné kroky a další metodické materiály pro učitele a asistenty, s návrhem Standardu práce asistentů pedagoga ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci a s ostatními partnery. Dále se zapojili do zpracování aktuální Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech na období 2018-2030, která se zaměřuje na kritické pochopení globálního kontextu a úspěšné zapojení globálních rozvojových témat do oblasti formálního a neformálního vzdělávání. Základním východiskem této strategie je Agenda pro udržitelný rozvoj 2030. V neposlední řadě se začleňují do tematických diskuzí a konzultací při sestavování vzdělávacích dokumentů a strategií, například nová Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+⁷³, která byla schválena vládou ČR v říjnu roku 2020.⁷⁴

Komunikace mezi školou a rodinou

⁷¹ Celý kurz trvá padesát hodin a je kombinací tří celodenních setkání a e-learningové části určené pro asistenty pedagoga na základních, středních i mateřských školách při práci se žáky ze sociálně slabého prostředí.

⁷² ČLOVĚK V TÍSNI. *Podpora asistentů pedagoga*. [online]. © Člověk v tísni, o.p.s. [30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/podpora-asistentu-pedagoga>.

⁷³ Základem nové Strategie do roku 2030+ je jednoznačné vymezení vývoje českého školství a podstata financování na dalších deset let.

⁷⁴ ČLOVĚK V TÍSNI. *Systémové změny*. [online]. © Člověk v tísni, o.p.s. [30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/systemove-zmeny>.

Podstatnou částí práce pedagogů je nejen práce s dětmi a mladistvými, ale i komunikace s rodiči jejich žáků. K dosažení vzájemného spojení mezi školou a rodinnými příslušníky pro blaho jejich dětí, hraje důležitou roli právě komunikace s rodiči. Klíčem pro úspěšné začlenění všech žáků do vzdělávacího systému zahrnuje právě jedna z oblastí společného vzdělávání. Varianty poskytují učitelům kurzy v oblasti komunikace, ale umožňují i individuální konzultace. V současnosti nabízí kurzy Principy nezraňující komunikace ve škole a Rodiče – nečekaní spojenci školy. V roce 2013 vznikla první metodická příručka Rodiče – nečekaní spojenci školy aneb Jak rozvíjet partnerský dialog mezi školou a rodinou, která se orientuje na to, co nejvíce ovlivňuje překážky v komunikaci mezi školou a rodiči a jak je možné odstranit.⁷⁵

4.6 Shrnutí kapitoly

V rámci této kapitoly jsou v jednotlivých podkapitolách charakterizovány vybrané neziskové organizace, které se věnují oblasti globálního rozvojového vzdělávání v České republice. První podkapitola představuje neziskovou organizaci ARPOK působící v Olomouci a popisuje její vzdělávací činnosti v oblasti GRV. Druhá podkapitola popisuje činnosti organizace NaZemi, která působí v Brně, třetí podkapitola představuje organizaci ADRA a její vzdělávací činnosti v rámci GRV, čtvrtá podkapitola popisuje vzdělávací činnosti organizace Diakonie Českobratrské církve evangelické a poslední pátá podkapitola charakterizuje činnosti vzdělávacího programu Varianty organizace Člověk v tísni.

⁷⁵ ČLOVĚK V TÍSNI. *Komunikace školy a rodiny*. [online]. © Člověk v tísni, o.p.s. [30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/komunikace-skoly-a-rodiny>.

5. Výukové programy globálního rozvojového vzdělávání

V současné době se stále více zvyšuje zájem o vzdělávací projekty a aktivity ze strany učitelů, žáků i studentů na jednotlivých stupních škol. Různé vzdělávací programy a materiály v oblasti globálního rozvojového vzdělávání nabízí neziskové organizace jako podporu pro lepší porozumění kontextu GRV a zařazení globálních témat do školní výuky na českých školách. Jednou z těchto vzdělávacích aktivit je nabídka výukových programů a materiálů jako metodická podpora pro učitele i žáky, jak pracovat s tématy GRV ve školní výuce. Existuje celá řada výukových programů a materiálů v rámci globálního rozvojového vzdělávání, ze kterých mohou školy čerpat. Jednotlivé organizace připravují výukové programy a projekty na konkrétní globální témata pro mateřské, základní a střední školy. Některá témata a obsah programů jsou podobné či se mohou shodovat. Tato kapitola diplomové práce se zaměřuje na vybrané výukové programy v rámci tématu Migrace a Plýtvání potravinami určené žákům druhého stupně základních škol. Tyto výukové programy o migraci a plýtvání potravinami jsou z nabídky programů organizací ADRA a ARPOK. Tato kapitola charakterizuje vybraná globální témata Migrace a Plýtvání potravinami pro lepší porozumění této problematice a v rámci kvalitativního výzkumu analyzuje výukové programy na tato témata dle stanovených hodnotících bodů.

Stanovené hodnotící body pro kvalitativní výzkum

Obsahová stránka programu

- cílová skupina
- počet účastníků
- délka programu

Záměr programu

- cíle programu
- zařazení do rámcových vzdělávacích programů

Podmínky pro realizaci programu

- způsob objednání programu

- cena programu
- cestovné lektorů

5.1 Charakteristika témat Migrace a Plýtvání potravinami

5.1.1 Plýtvání potravinami

Britská instituce (The Institution of Mechanical Engineers) uvádí, že lidé vyhodí až dvě miliardy tun jídla ročně. Příčin tohoto problému je několik, jedná se například o špatné skladování potravin, omezující limity data spotřeby, vysoké nabídky prodejců a další. Organizace také uvádí, že 30-50 % vyprodukovaných potravin z celkového počtu asi čtyři miliardy tun za rok se vyhodí. Ve světě se zbytečně vyhodí třetina všech vyprodukovaných potravin. V rozvojových státech vyhodí člověk pouze 6-11 kg potravin na hlavu na druhou stranu v rozvinutých státech člověk vyhodí v průměru 95-115 kg potravin za rok. Mezi nejvíce vyhazované potraviny patří ovoce a zelenina. Jestliže vyhazujeme jídlo, plýtváme tak nejen potravinami, ale i cennými zdroji jako je energie a voda, které jsou využívány právě k výrobě a dopravě potravin. V zemědělství je využíváno 70 % světové vody, což znamená, že pokud vyhodíme dvě miliardy tun jídla vyhazujeme tak 35 % světových zásob sladké vody. Například v hrnku čaje se nachází cca 27 litrů vody a ta byla využita při jeho výrobě. Při výrobě jídla je spotřeba energie mnohem větší, než v jakém množství jí z jídla získáme. Například pro výrobu masa se spotřebuje přibližně 35 kalorií energie oproti tomu k výrobě jedné kalorie rostlinných potravin se spotřebují tři kalorie energie. Potraviny obsahují mnoho skryté energie, umělá hnojiva spotřebují největší množství energie, resp. necelou polovinu celkové energie, dále pak elektřina a pohonné hmoty. Pro zemědělské účely se spotřebovává 38 % světové půdy a na hospodaření se zvířaty se spotřebovává přes 70 % zemědělské půdy. Například jeden hektar půdy potřebný k produkci hovězího či jehněčího masa by nasýtil pouze jeden nebo dva lidi oproti tomu stejná velikost půdy použitá k pěstování rýže či brambor nasýtí přibližně dvacet lidí ročně. Nejčastější způsob v obstarávání jídla lidí z rozvojových zemí

je zejména díky zemědělství, na druhou stranu jsou to právě zemědělci, kteří trpí hladem a podvýživou. ⁷⁶

5.1.2 Migrace

V současné době je termín migrace označován jako určitý pohyb lidí či jejich skupin v rámci území jedné země či pohyb za hranice země. V nejširším kontextu se jedná o pohyb populace, resp. každý přesun obyvatel z jednoho místa na druhé, přičemž nezáleží na rozložení, motivu a čase. Organizace OSN uvádí, že migrantem je každá osoba překračující hranice daného státu a v zahraničí pobývá více než jeden rok, nehledě na důvody a způsoby migrace, avšak v této definici nejsou zahrnuty osoby cestující krátkodobě (turisté, podnikatelé či sezonní dělníci), ale v praxi se s těmito skupinami počítá.

Přestože se migrace objevuje již od historie lidstva, tak je mnohdy označována za novodobý jev. Dá se říci, že migrace ustanovovala historii českých zemích. Důležitý průchod mezi jižním alpským ledovcem a severním pevninským ledovcem tvořila česká pánev v období doby ledové. Českým územím prošlo mnoho národů a kmenů, které se za uplynulá staletí vryly do historie českých dějin, a to nejen díky pozůstatkům sídel (keltská oppida či tábory římských legií), ale také významu zvyků, lidové slovesnosti nebo geografických názvů. České dějiny ovlivnily také početné válečné boje, husitské období, stavovské povstání, během druhé světové války perzekuce a pronásledování Židů, emigrace v období 1948-1989 a další významné události v rámci kterých se přesouvalo přes hranice velké množství lidí. Novodobá migrace byla ovlivněna zejména zásluhou vývoje komunikačních technologií, infrastruktury a dostupných informací, který byl zpřístupněn mnohem většímu množství lidí téměř ve všech územích světa. Dle organizace OSN je téměř polovina všech migrantů tvořena ženami, na rozdíl od minulosti, kdy přesuny žen byly ojedinělé. V dnešní době jsou významnými migrujícími skupinami lidí vysokoškolští studenti, odborníci a manažeři, kteří jsou nestálí a pohybují se po světě. Tito lidé se často přesouvají do jiných míst v poměrně krátkém časovém období a z tohoto důvodu se nechtějí seznamovat se zvyky a tradicemi, učit se jazyk dané země a začleňovat se do místních komunit. Za poslední roky se počet

⁷⁶ SLUŇÁKOV. *ENVIGLOBE – příručka pro začleňování globálně environmentálních témat do výuky. Lekce plýtvání potravinami.* Olomouc, str. 25, 26.

migrujících zvyšuje, například v roce 1990 se ve světě pohybovalo více než 152 milionů migrantů oproti tomu v roce 2015 jich bylo téměř 244 milionů. Nejvíce migrantů se nachází v Evropě a Asii.⁷⁷

5.2 Výukové programy na téma plýtvání potravinami

V této podkapitole budou analyzovány dva vybrané programy v rámci tématu plýtvání potravinami pro druhý stupeň základních škol, které vycházejí z nabídky programů organizací ADRA a ARPOK.

5.2.1 Program Skutečná cena potravin organizace ADRA

Obsahová stránka programu

Program Skutečná cena potravin je zaměřený na problematiku plýtvání potravinami, proč lidé vyhazují třetinu vyprodukovaných potravin a každý osmý člověk ve světě trpí hladem to vše se žáci během aktivit v rámci programu dozví. Získají informace o aktuální situaci tohoto celosvětového problému a budou mít možnost se aktivně podílet v hledání možných řešení tohoto problému. *Cílovou skupinou* programu jsou žáci druhého stupně základních škol a *celkový počet žáků* na tomto programu je stanoven maximálně na 32 žáků, resp. jeden třídní kolektiv. *Délka trvání* programu jsou čtyři vyučovací hodiny po 45 minutách (180 minut).

Záměr programu

Cílem tohoto programu je informovat a zasvětit žáky do problematiky hladu, plýtvání potravinami a chudoby v České republice, ale i ve světě, aby se žáci zaměřili na základní důvody a dopady vzniku dlouhodobého hladu a zamysleli se nad možným řešením problému. Tento program je *zařazený do rámcových vzdělávacích programů* v rámci průřezového tématu *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech* (Objevujeme Evropu a svět) a průřezového tématu *Environmentální výchova* (lidské aktivity a problémy životního prostředí, vztah člověka k prostředí a základní podmínky života).

⁷⁷ PÁNKOVÁ, LENKA, JAN, KLEGA. *Migrace není legrace: manuál pro pedagogy 2. stupně ZŠ a SŠ*. 1. vyd. Olomouc: ARPOK, o.p.s., str. 6,7. ISBN 978-80-906162-2-6.

Podmínky pro realizaci programu

V případě zájmu o *objednání* tohoto výukového programu pro žáky základních škol je potřeba *kontaktovat pověřené osoby* a dojednat konkrétní požadavky prostřednictvím emailu. Cena jednoho programu je stanovena na 1500 Kč. V případě objednání tří programů pro druhý stupeň ZŠ je objednavatelům poskytnuta sleva a celková cena tak činí 4000 Kč. Cestovné lektorů se nehradí, je zahrnuto v ceně programu.

5.2.2 Program Plýtvání potravinami organizace ARPOK

Obsahová stránka programu

V rámci programu Plýtvání potravinami si žáci uvědomí své spotřebitelské chování spolu s dalšími, srovnají mezi sebou nákupní potravinový koš rozvojových a rozvinutých států a pokusí se navrhnout možná řešení, jak omezit plýtvání potravinami. *Cílovou skupinou* tohoto programu jsou žáci druhého stupně základních škol a *celkový počet žáků* na tomto programu je stanoven maximálně na 25 žáků a minimálně musí být 15 žáků v jedné třídě. V případě, že se programu účastní méně žáků, než je minimální počet, bude objednavatel hradit cenu programu za 15 žáků, na druhou stranu, pokud bude počet žáků větší než 25, je důležitá předchozí domluva. Celková *délka trvání programu* jsou dvě vyučovací hodiny po 45 minutách (90 minut).

Záměr programu

Cílem tohoto programu je, aby žáci srovnali nákupní potravinové koše mezi rodinami z rozvojových a rozvinutých států, definovali případná stanoviska k hospodaření s potravinami, zamysleli se nad tímto problémem a uvedli způsoby, jak omezit spotřebu potravin a zamezit jejich plýtvání. Program je *zařazený do rámcových vzdělávacích programů* v rámci průřezového tématu *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech* (téma Evropa a svět nás zajímá), průřezového tématu *Environmentální výchova* (téma lidské aktivity a problémy životního prostředí), průřezového tématu *Osobnostní a sociální výchova* (téma rozhodování v eticky problematických situacích všedního dne), vzdělávacího oboru *Člověk a zdraví* (téma zdravý způsob života a péče o zdraví), vzdělávacího oboru *Výchova k občanství* (téma mezinárodní vztahy, globalizace) a vzdělávacího oboru *Zeměpis* (téma světové hospodářství - společenské a hospodářské prostředí).

Podmínky pro realizaci programu

V případě zájmu o tento výukový program je možné *objednat* prostřednictvím *objednávkového formuláře* na webových stránkách ARPOKu a v případě jakýchkoli nejasností *kontaktovat emailem či telefonem* pověřenou osobu. *Cena programu* je stanovena na 50 Kč za jednoho žáka, při maximálním počtu 25 žáků bude cena programu 1250 Kč. V případě objednání tematického dne Odpovědná spotřeba zahrnující dva výukové programy – tento program Plýtvání potravinami spolu s programem Konec doby plastové nebo Móda rychle a zběsile je cena programu stanovena na 70 Kč za jednoho žáka, při maximálním počtu 25 žáků bude cena programu 1750 Kč. *Cestovné lektorů* se nehradí pouze v případě, když objednatelé (školy) sídlí v Olomouci, pokud objednatelé sídlí mimo Olomouc musí uhradit i cestovné lektorů, které se určuje dle vzdálenosti a dostupnosti školy od Olomouce, avšak školy sídlící mimo Olomouc si musí objednat minimálně dva výukové programy v konkrétní den.

5.3 Výukové programy na téma migrace

Tato podkapitola se zaměřuje na analýzu dvou vybraných programů v rámci tématu migrace pro druhý stupeň základních škol, které vycházejí z nabídky programů organizací ADRA a ARPOK.

5.3.1 Program Migrace organizace ADRA

Obsahová stránka programu

V tomto programu si žáci prostřednictvím interakce zkusí, co vše musí migranti podstoupit, aby mohli zůstat a trvale žít v České republice. Budou informováni o průběhu migračního řízení a dozví se základní pojmy ve vztahu k migraci a migrační politice České republiky. Popřemýšlí nad pozitivy a negativy, které mohou přinášet zemi v rámci procesu migrace, nejen migrujícím, ale i každému z nás. *Cílovou skupinou* programu jsou žáci druhého stupně základních škol a celkový *počet žáků* na tomto programu je stanoven maximálně na 32 žáků v jedné třídě. *Délka trvání* programu jsou čtyři vyučovací hodiny po 45 minutách (180 minut).

Záměr programu

Cílem programu je poskytnout žákům informace o migrační legislativě a postavení země v migračním řízení, žáci si sami vyzkouší proces migračního řízení a vyhodnotí jeho důsledky ovlivňující životy jednotlivých lidí, porozumí rozdílům v rámci třech hlavních statusů, které jsou migrantům přisuzovány na území České republiky a budou informováni o současném vývoji v oblasti migrace a vymezi hlavní globální i místní důvody a dopady migrace. Program je *zařazen do rámcových vzdělávacích programů* v rámci průřezového tématu *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech* (globální problémy, jejich příčiny a důsledky, mezinárodní migrace a migrační politika, azylové a uprchlické hnutí).

Podmínky pro realizaci programu

V případě zájmu o *objednání* tohoto výukového programu pro žáky druhého stupně základních škol je potřeba *kontaktovat pověřené osoby* a dojednat konkrétní požadavky prostřednictvím emailu. *Cena* jednoho programu je 1500 Kč. V případě objednání tří výukových programů pro žáky druhého stupně základních škol je objednavatelům poskytnuta sleva a celková cena tak činí 4000 Kč. *Cestovné lektorů* se nehradí, je zahrnuto v ceně programu.

5.3.2 Program Svět v pohybu organizace ARPOK

Obsahová stránka programu

V rámci programu Svět v pohybu, který je zaměřen na problematiku migrace žáci získají informace o hlavních pojmech a aktuálních datech ve vztahu k migraci a migrační politice. *Cílovou skupinou* tohoto programu jsou žáci druhého stupně základních škol a *celkový počet žáků* je stanoven maximálně na 25 žáků v jedné třídě a minimální počet je 15 žáků. V případě, že počet žáků bude menší než stanovený minimální počet 15 žáků, musí objednavatel uhradit cenu programu za 15 žáků, na druhou stranu, pokud bude počet žáků větší než maximální počet 25 žáků je důležitá předchozí domluva. *Celková délka trvání* programu jsou dvě vyučovací hodiny po 45 minutách (90 minut).

Záměr programu

Cílem tohoto programu je, aby žáci získali znalosti a dovednosti ve vztahu k migraci, na konkrétních příkladech si vyzkoušeli, jak jednotlivé státy uspořádávají pohyb i pobyt

různých lidí na jejich území, seznámili se s příčinami, které by mohly směřovat k migraci a jaké by mohla způsobit dopady a zjistili možné příležitosti a ohrožení, které migrace způsobuje a navrhli případná řešení, jak s nimi zacházet. Program je *zařazen do rámcových vzdělávacích programů* v rámci průřezového tématu *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech* (téma vznik a řešení globálních problémů v souvislostech, Evropská unie a její fungování – svoboda pohybu a dopad na život jedince), průřezového tématu *Osobnostní a sociální výchova* (téma řešení problémů a dovednosti), průřezového tématu *Mediální výchova* (téma kritické čtení a vnímání mediálních sdělení), průřezového tématu *Výchova demokratického občana* (téma občan, občanská společnost a stát), vzdělávacího oboru *Výchova k občanství* (téma státní občanství České republiky, právní řád České republiky) a vzdělávacího oboru *Zeměpis* (téma obyvatelstvo světa – migrace, globalizační procesy, Evropská unie a Česká republika).

Podmínky pro realizaci programu

V případě zájmu o *objednání* tohoto programu je možné objednat prostřednictvím *objednávkového formuláře* na webových stránkách ARPOKu a v případě jakýchkoli nejasností *kontaktovat emailem či telefonem* pověřenou osobu. *Cena programu* je stanovena na 50 Kč za jednoho žáka (platnost od 2. března 2020) a při maximálním počtu 25 žáků bude cena programu 1250 Kč. *Cestovné lektorů* se nehradí pouze v případě, když objednavatelé (školy) sídlí v Olomouci, pokud objednavatelé sídlí mimo Olomouc musí uhradit i cestovné lektorů, které se určuje dle vzdálenosti a dostupnosti školy od Olomouce, avšak školy sídlící mimo Olomouc si musí objednat minimálně dva výukové programy v konkrétní den.

5.4 Shrnutí kapitoly

V šesté kapitole jsou na základě stanovených hodnotících bodů analyzovány vybrané výukové programy na téma migrace a plýtvání potravinami. Nejprve jsou stručně představeny témata migrace a plýtvání potravinami pro snadnější pochopení jejich významu. V dalších podkapitolách jsou analyzovány celkem čtyři výukové programy, resp. dva programy o migraci a dva o plýtvání potravinami. Tyto programy vychází z nabídky organizací ADRA a ARPOK. V následující kapitole budou programy o migraci

a programy o plýtvání potravinami prostřednictvím komparativní analýzy mezi sebou porovnány.

6. Komparativní analýza výukových programů

Na základě představení a provedení analýzy vybraných výukových programů z dostupných informačních zdrojů v předchozí kapitole, je nyní dle jednotlivých hodnotících bodů provedena komparace, která je rozdělena do dvou částí – první část komparace výukových programů o plýtvání potravinami a druhá část komparace výukových programů o migraci a z provedené komparativní analýzy je navrženo doporučení pro objednavatele programů.

6.1 Komparace dvou výukových programů na téma Plýtvání potravinami

V první části komparativní analýzy budou mezi sebou programy na téma Plýtvání potravinami porovnány na základě stanovených hodnotících bodů pro kvalitativní výzkum v rámci analýzy v předchozí kapitole.

Komparace výukových programů Skutečná cena potravin organizace ADRA a Plýtvání potravinami organizace ARPOK

- Obsahová stránka programu (cílová skupina, počet účastníků a délka programu)

Cílová skupina – oba tyto programy, jak Skutečná cena potravin, tak i Plýtvání potravinami jsou určeny pro žáky druhého stupně základních škol.

Počet účastníků – počet zúčastněných žáků na jednom programu se trochu liší, program Skutečná cena potravin organizace ADRA má stanovený maximální počet žáků na 32 oproti tomu program Plýtvání potravinami organizace ARPOK má stanovený maximální počet žáků nižší a to na 25 a pro možnou realizaci programu je stanovený i minimální počet žáků na 15.

Délka programu – celková délka trvání programu je u každého programu nastavená jinak, u programu Skutečná cena potravin je doba trvání čtyři vyučovací hodiny po 45 minutách, resp. 180 minut oproti tomu program Plýtvání potravinami bude probíhat dvě vyučovací hodiny po 45 minutách, resp. 90 minut.

- Záměr programu (cíle programu, zařazení do rámcových vzdělávacích programů)

Cíle programu – zaměření obou programů je na podobné téma v rámci plýtvání potravinami. Cílem programu Skutečná cena potravin je, aby žáci porozuměli

problematice plýtvání potravinami, chudobě a hladu, zjistili základní důvody a dopady chronického hladu a navrhli možná řešení toto problému oproti tomu zaměření programu Plýtvání potravinami je především na problematiku plýtvání potravinami, nákupní koše rozvojových a rozvinutých států a potravinou bezpečnost, aby žáci uměli srovnat nákupní potravinové koše rodin z rozvojových a rozvinutých států a navrhli způsoby a možná řešení omezení spotřeby potravin a jejich plýtvání.

Zařazení do rámcových vzdělávacích programů – oba tyto programy jsou zařazeny do rámcových vzdělávacích programů v rámci průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a Environmentální výchova. Program Plýtvání potravinami je navíc zařazen do průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova, vzdělávacího oboru Člověk a zdraví, Výchova k občanství a Zeměpis.

- Podmínky pro realizaci programu (cena programu, cestovné lektorů a způsob objednání programu)

Způsob objednání programu – objednávky programu Skutečná cena potravin se uskutečňují prostřednictvím emailové komunikace s odpovědnou osobou oproti tomu program Plýtvání potravinami je možné objednat prostřednictvím objednávkového formuláře na webových stránkách ARPOKu a v případě určitých nejasností kontaktovat emailem či telefonem odpovědnou osobu.

Cena programu – stanovená celková cena programu Skutečná cena potravin je na 1500 Kč, při objednání tří programů z nabídky je poskytnuta sleva a cena činí 4000 Kč oproti tomu cena programu Plýtvání potravinami je stanovena na 50 Kč za jednoho žáka, což znamená, že při maximální počtu zúčastněných žáků bude cena programu 1250 Kč a v případě zájmu o objednání tematického dne Odpovědná spotřeba, který zahrnuje dva výukové programy Plýtvání potravinami a Konec doby plastové nebo Móda rychle a zběsile je cena programu stanovena na 70 Kč za jednoho žáka, kdy celková cena při maximálním počtu 25 žáků bude 1750 Kč. Z toho vyplývá, že stanovená cena programu Skutečná cena potravin je vyšší než program Plýtvání potravinami.

Cestovné lektorů – u programu Skutečná cena potravin je cestovné lektorů zahrnuto v ceně programu oproti tomu cestovné lektorů u programu Plýtvání potravinami je zahrnuto jen v případě, že objednatel sídlí na území Olomouce, pokud je mimo Olomouc je povinen náklady spojené s cestovným lektorů hradit a musí si objednat minimálně dva programy v daný den.

6.1.1 Shrnutí první části komparativní analýzy

Z první části komparativní analýzy vychází, že oba programy Skutečná cena potravin a Plýtvání potravinami jsou zaměřeny na podobnou problematiku v rámci tématu plýtvání potravinami a stejnou cílovou skupinu, a to na žáky druhého stupně základních škol. Prostřednictvím těchto programů žáci získají důležité informace a možnost aktivního zapojení v rámci tématu plýtvání potravinami. Co se týče závislosti délky a ceny programu se tyto body liší. I když cena programu Skutečná cena potravin je v porovnání s programem Plýtvání potravinami vyšší, tak jeho doba trvání je jednou tak delší než délka druhého a na rozdíl od druhého programu je v programu Skutečná cena potravin zahrnuto i cestovné lektorů. Programu Skutečná cena potravin se může zúčastnit až 32 žáků z jedné třídy oproti tomu na programu Plýtvání potravinami může být maximálně 25 žáků. Při porovnání těchto bodů u obou programů vyplývá, že v závěru jsou tyto podmínky téměř stejné. Komparace výukových programů o plýtvání potravinami dle hodnotících bodů je rozpracována v tabulce.

Tabulka č. 10: Komparace výukových programů o plýtvání potravinami

Komparace výukových programů Skutečná cena potravin a Plýtvání potravinami								
	Obsahová stránka programu			Záměr programu		Podmínky pro realizaci programu		
	cílová skupina	počet účastníků	délka programu	cíle programu	zařazení do RVP	způsob objednání programu	cena programu	cestovné lektorů
Skutečná cena potravin	- žáci II. stupně ZŠ	- maximální počet 32 žáků	- 4 x 45 minut, resp. 180 minut	- informovat a zasvětit žáky do problematiky hladu, plýtvání potravinami a chudoby v České republice, ale i ve světě - aby se žáci zaměřili na základní důvody a dopady vzniku dlouhodobého hladu - zamysleli se nad možným řešením problému	Průřezové téma - Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech - Environmentální výchova	- kontaktování pověřené osoby prostřednictvím e-mailu	- 1500 Kč/pro gram - 4000 Kč/tří programy	- zahrnuto v ceně programu
Plýtvání potravinami	- žáci II. stupně ZŠ	- maximální počet 25 žáků (minimální počet 15 žáků)	- 2 x 45 minut, resp. 90 minut	- aby žáci srovnali nákupní potravinové koše mezi rodinami z rozvojových a rozvinutých států - definovali případná stanoviska k hospodaření s potravinami - zamysleli se nad tímto problémem - uvedli způsoby, jak omezit spotřebu potravin a zamezit jejich plýtvání	Průřezové téma - Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech - Environmentální výchova - Osobnostní a sociální výchova Vzdělávací obor - Člověk a zdraví - Výchova k občanství - Zeměpis	- objednávkový formulář - kontaktování pověřené osoby prostřednictvím e-mailu či telefonu	Jeden program - 50 Kč/žák, 1250 Kč/při počtu 25 žáků Tematický den - 70 Kč/žák, 1750 Kč/při počtu 25 žáků	- nehradí se, pokud je objednavatel z Olomouce - hradí se v případě, že objednavatel sídlí mimo Olomouc

Zdroj: Vlastní, zpracováno autorkou

6.2 Komparace dvou výukových programů na téma Migrace

Ve druhé části komparativní analýzy budou mezi sebou programy na téma Migrace porovnány na základě stanovených hodnotících bodů pro kvalitativní výzkum v rámci analýzy v předchozí kapitole.

Komparace výukových programů Migrace organizace ADRA a Svět v pohybu organizace ARPOK

- Obsahová stránka programu (cílová skupina, počet účastníků a délka programu)

Cílová skupina – oba tyto programy Migrace i Svět v pohybu jsou zaměřeny na žáky druhého stupně základních škol.

Počet účastníků – počty zúčastněných žáků na těchto programech se liší, u programu Migrace je maximální počet žáků stanovený na 32 oproti tomu program Svět v pohybu má stanovený maximální počet žáků na 25. Pro uskutečnění programu má stanovený minimální počet 15 žáků v jedné třídě.

Délka programu – celková doba trvání programu je u každého programu stanovená jinak, u programu Migrace je doba trvání čtyři vyučovací hodiny po 45 minutách, resp. 180 minut oproti tomu program Svět v pohybu bude probíhat dvě vyučovací hodiny po 45 minutách, resp. 90 minut.

- Záměr programu (cíle programu, zařazení do rámcových vzdělávacích programů)

Cíle programu – zaměření obou programů je na téma migrace a migrační politiky. Cíle programů jsou, aby žáci porozuměli problematice migrace a získali základní znalosti a dovednosti ve vztahu k migraci, migrační legislativě a o postavení země v migračním řízení, sami si vyzkoušeli proces migračního řízení na konkrétních příkladech a pokusili se vyhodnotit jeho důsledky ovlivňující životy jednotlivých lidí a seznámili se s příčinami, které by mohly směřovat k migraci a jaké mohou být její dopady a navrhli případná řešení, jak zacházet s hrozbami a příležitostmi, které způsobuje migrace.

Zařazení do rámcových vzdělávacích programů – oba tyto programy jsou zařazeny do rámcových vzdělávacích programů v rámci průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Program Svět v pohybu je navíc zařazen

do průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova, Mediální výchova, Výchova demokratického občana a do vzdělávacího oboru Výchova k občanství a Zeměpis.

- Podmínky pro realizaci programu (cena programu, cestovné lektorů a způsob objednání programu)

Způsob objednání programu – program Migrace je možné objednat prostřednictvím emailu kontaktováním odpovědné osoby oproti tomu objednávku programu Svět v pohybu je nejlépe provést prostřednictvím objednávkového formuláře na webových stránkách ARPOKu a v případě určitých nejasností kontaktovat emailem či telefonem odpovědnou osobu.

Cena programu – celková cena programu Migrace je stanovena na 1500 Kč, při objednání tří programů z nabídky je poskytnuta sleva a cena činí 4000 Kč oproti tomu cena programu Migrace je stanovena na 50 Kč za jednoho žáka, což znamená, že při maximální počtu zúčastněných žáků bude cena programu 1250 Kč.

Cestovné lektorů – při objednání programu Migrace je cestovné lektorů zahrnuto v ceně programu oproti tomu u programu Svět v pohybu je cestovné lektorů zahrnuto v ceně pouze v případě, že objednavatel sídlí na území Olomouce, jestliže objednavatel působí mimo Olomouc je povinen náklady spojené s cestovným lektorů hradit a podmínkou je objednání minimálně dvou programů v daný den.

6.2.1 Shrnutí druhé části komparativní analýzy

Z druhé části komparativní analýzy vyplývá, že oba programy Migrace i Svět v pohybu jsou zaměřené na problematiku migrace na globální i lokální úrovni a jsou zaměřeny na stejnou cílovou skupinu, a to na žáky druhého stupně základních škol. Prostřednictvím účasti na obou těchto programech žáci porozumí základním migračním pojmům a získají znalosti vztahující se k migraci, seznámí se s procesem migračního řízení a na konkrétních příkladech si sami vyzkouší, jak samotný proces migračního řízení probíhá. Doba trvání, počet účastníků a cena programu se u těchto programů liší, avšak v závěru po vzájemném porovnání těchto bodů je zřejmá přibližná shoda. Komparace výukových programů o migraci dle hodnotících bodů je rozpracována v tabulce.

Tabulka č. 11: Komparace výukových programů o migraci

Komparace výukových programů Migrace a Svět v pohybu								
	Obsahová stránka programu			Záměr programu		Podmínky pro realizaci programu		
	cílová skupina	počet účastníků	délka programu	cíle programu	zařazení do RVP	způsob objednání programu	cena programu	cestovné lektorů
Migrace	- žáci II. stupně ZŠ	- maximální počet 32 žáků	- 4 x 45 minut, resp. 180 minut	<ul style="list-style-type: none"> - poskytnout žákům informace o migrační legislativě a postavení země v migračním řízení - aby si sami žáci vyzkoušeli proces migračního řízení a vyhodnotili jeho důsledky ovlivňující životy jednotlivých lidí - porozuměli rozdílům v rámci třech hlavních statusů, které jsou migrantům přisuzovány na území České republiky - byli informováni o současném vývoji v oblasti migrace - vymezili hlavní globální i místní důvody a dopady migrace 	<p>Průřezové téma</p> <ul style="list-style-type: none"> - Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech 	<ul style="list-style-type: none"> - kontaktování pověřené osoby prostřednictvím e-mailu 	<ul style="list-style-type: none"> - 1500 Kč/program - 4000 Kč/tři programy 	<ul style="list-style-type: none"> - zahrnuto v ceně programu
Svět v pohybu	- žáci II. stupně ZŠ	- maximální počet 25 žáků (minimální počet 15 žáků)	- 2 x 45 minut, resp. 90 minut	<ul style="list-style-type: none"> - aby žáci získali znalosti a dovednosti ve vztahu k migraci, - na konkrétních příkladech si vyzkoušeli, jak jednotlivé státy uspořádávají pohyb i pobyt různých lidí na jejich území - seznámili se s příčinami, které by mohly směřovat k migraci a jaké by mohla způsobit dopady - zjistili možné příležitosti a ohrožení, které migrace způsobuje - navrhli případná řešení, jak s nimi zacházet 	<p>Průřezové téma</p> <ul style="list-style-type: none"> - Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech - Osobnostní a sociální výchova - Mediální výchova - Výchova demokratického občana <p>Vzdělávací obor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Výchova k občanství - Zeměpis 	<ul style="list-style-type: none"> - objednávkový formulář - kontaktování pověřené osoby prostřednictvím e-mailu či telefonu 	<ul style="list-style-type: none"> - 50 Kč/žák, 1250 Kč/při počtu 25 žáků 	<ul style="list-style-type: none"> - nehradí se, pokud je objednavatel z Olomouce - hradí se v případě, že objednavatel sídlí mimo Olomouc

Zdroj: Vlastní, zpracováno autorkou

6.3 Návrh doporučení pro objednavatele programů

Z provedené komparativní analýzy výukových programů Skutečná cena potravin a Plýtvání potravinami a výukových programů Migrace a Svět v pohybu je navrženo doporučení pro objednavatele programů, zejména z hlediska ceny programu, která hraje u objednavatelů (škol) významnou roli.

U všech těchto programů je cena stanovena, ale její výše se může lišit z hlediska individuální nabídky pro školy. Pro všechny objednavatele se zájmem o objednání některého z těchto programů je vhodná individuální domluva přímo s pověřenou osobou dané organizace (v tomto případě mluvíme o organizacích ADRA a ARPOK) a na základě té mají možnost objednání programu na míru, dle konkrétních potřeb objednavatele.

Z výsledné komparace všech programů je na první pohled vidět, že cena programů Plýtvání potravinami a Svět v pohybu organizace ARPOK je nižší než u programu Skutečná cena potravin a Migrace organizace ADRA, avšak při zohlednění ostatních podmínek, zejména délky programu, počtu účastníků, cena programu odpovídá a příliš se neliší.

Při zájmu o některý z výukových programů organizace ARPOK je doporučeno, aby objednavatelé byli přímo z Olomouce a nemusí tak hradit cestovné lektorů. V případě, že by působili mimo Olomouc jsou povinni uhradit spolu s cenou programu i cestovné lektorů. Oproti tomu při objednání programu organizace ADRA objednavatelé cestovné nehradí, je zahrnuto v ceně programu.

V závěru lze říci, že všechny programy obou organizací mají podobné, téměř stejné podmínky pro jejich realizaci a jsou přínosem pro zavedení globálních témat do školní výuky. Všechny programy jsou svým zaměřením zajímavé a rozšiřují povědomí o globálních rozvojových tématech.

Závěr

Tato diplomová práce se věnovala zejména vzdělávacím aktivitám, programům a projektům globálního rozvojového vzdělávání vybraných nevládních organizací v České republice a je určitým informačním zdrojem, který se snaží objasnit kontext globálního rozvojového vzdělávání všem se zájmem o globální témata. V teoretické části práce byl představen termín globálního rozvojového vzdělávání, definice, principy, cíle a témata GRV, teoretická východiska GRV v České republice, vydané dokumenty a strategie o problematice globálního vzdělávání a jeho zařazení do školských systémů. Dále pak byly charakterizovány nevládní organizace zabývající se globálním rozvojovým vzděláváním a představeny vybrané vzdělávací evropské projekty součástí kterých je Česká republika a pouze české projekty a aktivity globálního rozvojového vzdělávání nevládních organizací.

Pro kvalitativní výzkum v praktické části práce byly stanoveny hodnotící body. Na jejich základě byla nejprve provedena analýza z dostupných zdrojů vybraných programů na téma Plýtvání potravinami a Migrace organizací ADRA a ARPOK a v poslední části práce prostřednictvím komparativní analýzy byly mezi sebou tyto programy porovnány. Z provedené komparativní analýzy bylo navrženo doporučení pro objednavatele programů.

Na základě provedené analýzy vybraných výukových programů byly dle jednotlivých hodnotících bodů představeny dva programy o plýtvání potravinami Skutečná cena potravin a Plýtvání potravinami a dva programy o migraci Migrace a Svět v pohybu, ze kterých byla následně provedena komparace. Ze získaných informací a následného porovnání bylo zjištěno, že v jednotlivých bodech jsou tyto programy přibližně stejné či se shodují a obzvlášť velké rozdíly nebyly zjištěny. Jedním z takových viditelnějších rozdílů byla cena, délka a počet účastníků programu. Cena programu Skutečná cena potravin a Migrace organizace ADRA byla 1500 Kč za jeden program s možností maximálního počtu 32 žáků. To znamená, že byla vyšší než cena programu Plýtvání potravinami a Svět v pohybu organizace ARPOK, která byla 1250 Kč za jeden program při maximálním počtu 25 žáků (50 Kč/žák). Oproti tomu u programů organizace ADRA byla celková délka trvání jednoho programu 180 minut a u programů organizace ARPOK jen 90 minut. Z komparativní analýzy vyplývá, že při zohlednění výše uvedených

podmínek (počet účastníků, délka a cena programu a další) jsou zjištěné rozdíly malé, skoro nepatrné a tyto programy jsou pro školy významným rozšířením výuky.

Následkem „koronavirové“ situace došlo při psaní této práce ke komplikacím a některé části musely být obsahově pozměněny, ale i přesto došlo k jejímu úspěšnému dokončení.

Předložená diplomová práce může být přínosem zejména pro učitele, žáky, studenty, ale může zaujmout i osoby se zájmem o problematiku globálního vzdělávání. Celkový rozsah této diplomové práce je splněn. Jednotlivé kapitoly jsou propojené a vzájemně na sebe navazují.

Použité zdroje

Odborná literatura, internetové zdroje

- [1] ADRA [Adventist Development and Relief Agency]. *Nabídka pro školy*. [online]. © 2014 ADRA. [cit. 12. 08. 2019]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/oddeleni-vzdelavani/nabidka-pro-skoly>.
- [2] ADRA [Adventist Development and Relief Agency]. *O nás*. [online]. © 2014 ADRA. [cit. 12. 04. 2019]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/o-nas>.
- [3] ARPOK, o.p.s. *Kdo jsme*. [online]. Olomouc. © 2004-2015. [cit. 06. 03. 2019]. Dostupné z: <https://arpok.cz/o-nas/kdo-jsme/>.
- [4] ARPOK, o.p.s. *Pro pedagogy*. [online]. © 2004-2015. [cit. 30. 03. 2019]. Dostupné z: <https://arpok.cz/pro-pedagogy/>.
- [5] ARPOK, o.p.s. *Týden globálního vzdělávání*. [online]. Olomouc. © 2004-2020. [cit. 20. 11. 2020]. Dostupné z: <https://arpok.cz/pro-pedagogy/tyden-globalniho-vzdelavani/>.
- [6] ARPOK. *Get up and Goals! Největší lekce pro svět: společně o SDGs*. Materiál vznikl v rámci projektu Get up and Goals! ve spolupráci s organizací ADRA, za finanční podpory Evropské unie, z prostředků České rozvojové agentury v rámci zahraniční rozvojové spolupráce ČR, za jeho obsah zodpovídá ARPOK, o.p.s.
- [7] BÁN, David „et al.“. *Když se řekne GRV. Rámec globálního rozvojového vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: ARPOK, o.p.s., 2018. ISBN 978-80-907443-0-1.
- ČLOVĚK V TÍSNI. *Komunikace školy a rodiny*. [online]. © Člověk v tísni, o.p.s. [30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/komunikace-skoly-a-rodiny>.
- [8] ČLOVĚK V TÍSNI. *Kurzy pro učitele*. [online]. © Člověk v tísni, o.p.s. [30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/kurzy-pro-ucitele>.
- [9] ČLOVĚK V TÍSNI. *Podpora asistentů pedagoga*. [online]. © Člověk v tísni, o.p.s. [30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/podpora-asistentu-pedagoga>.

- [10] ČLOVĚK V TÍSNI. *Systémové změny*. [online]. © Člověk v tísni, o.p.s. [30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/systemove-zmeny>.
- [11] ČLOVĚK V TÍSNI. *Výukové lekce*. [online]. © Člověk v tísni, o.p.s. [30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/vyukove-lekce>.
- [12] ČLOVĚK V TÍSNI. *Vzdělávací program Varianty*. [online]. © Člověk v tísni, o.p.s. [30. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty>.
- [13] ČLOVĚK V TÍSNI: Varianty. *Začínáme s GRV: případová studie k začleňování globálního rozvojového vzdělávání na českých školách*. Praha: člověk v tísni, o.p.s., 2009. ISBN 978-80-86961-87-3.
- [14] EMAILOVÁ KOMUNIKACE. Eliška Masná – vedoucí oddělení vzdělávání, viz. příloha diplomové práce.
- [15] EMAILOVÁ KOMUNIKACE. Jarmila Dvořáková – vedoucí sekce humanitární pomoci v ČR, viz. příloha diplomové práce.
- [16] FoRS [České fórum pro rozvojovou spolupráci]. *Globální rozvojové vzdělávání: Proč a jak v Česku lépe vzdělávat o světě*. Praha: FoRS, 2020.
- [17] FoRS [České fórum pro rozvojovou spolupráci]. *Definice GRV: Globální rozvojové vzdělávání*. [online]. © 2019. [cit. 26. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/globalni-rozvojove-vzdelavani/definice-grv/#.X466z9UzbIV>.
- [18] FoRS [České fórum pro rozvojovou spolupráci]. *Týden globálního rozvojového vzdělávání*. [online]. © 2019. [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/globalni-rozvojove-vzdelavani/tyden-globalniho-rozvojoveho-vzdelavani-2017-tvoje-cesta-tvoje-stopa/#.X5rc5lhKjIU>.
- [19] FoRS [České fórum pro rozvojovou spolupráci]. *Zpráva o globálním rozvojovém vzdělávání v České republice v letech 2008–2010*. Praha: 2010. ISBN 978-80-904395-3-5.
- [20] GENE [Global Education Network Europe]. *Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání. Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice*. © GENE. Amsterdam: 2008.
- [21] GET UP AND GOALS! Global Education Time. *Globální rozvojové vzdělávání*. [online]. © 2019. [cit. 26. 1. 2020]. Dostupné z: <https://getupandgoals.cz/globalni-rozvojove-vzdelavani/>.

- [22] GET UP AND GOALS! Global Education Time. *Pro pedagogy – Zapojené školy*. [online]. © 2019. [cit. 29. 10. 2020]. Dostupné z: <https://getupandgoals.cz/projekt/zapojene-skoly/>.
- [23] GET UP AND GOALS! Global Education Time. *Pro pedagogy – Žákovské miniprojekty*. [online]. © 2019. [cit. 29. 10. 2020]. Dostupné z: <https://getupandgoals.cz/projekt/zakovske-miniprojekty/>.
- [24] GRV [Globální rozvojové vzdělávání]. *GRV materiály – Oficiální dokumenty ČR*. [online]. © 2012–2014 NaZemi. [cit. 26. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.globalnirozvojovevzdelavani.cz/grv-materialy/oficialni-dokumenty-cr.html>.
- [25] GRV [Globální rozvojové vzdělávání]. *Týden GRV*. [online]. © 2012–2014 NaZemi. [cit. 20. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.globalnirozvojovevzdelavani.cz/tyden-grv.html>.
- [26] HRUBANOVÁ, KRISTÝNA. *Jonáš cestuje: Programy globálního rozvojového vzdělávání pro žáky 2. stupně ZŠ, SŠ*. 1. vyd. Olomouc: ARPOK, o.p.s., ve spolupráci s NaZemi, o.s., 2014. ISBN 978-80-905361-4-2.
- [27] LÖFFELMANNOVÁ, KLÁRA. *Globální rozvojové vzdělávání na druhém stupni základních škol v ČR z pohledu učitelů*. Diplomová práce. Olomouc: 2016.
- [28] MALÍŘOVÁ, EVA. *INFOLIST o Globálním rozvojovém vzdělávání*. Brno, NaZemi.
- [29] MIMRA, ROBERT. *Jak globálně vzdělávat: katalog materiálů a nástrojů psaných v češtině určených pro globální rozvojové vzdělávání a multikulturní výchovu se zvláštním zřetelem k tématu fair trade*. 1. vyd. Praha: Ekumenická akademie, 2012. ISBN 978-80-904405-7-9.
- [30] MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011-2015, aktualizovaná pro období 2016–2017*. Praha: 2016.
- [31] MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání 2011-2015 aktualizovaná pro období 2016-2017 a Akční plán*. [online]. Praha. [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sektory_projekty/podpora_zrs/index.html.
- [32] MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Strategie GRV 2018-2030*. [online]. Praha. 2019. [cit. 26. 1. 2020]. Dostupné

- z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/koncepce/strategie_grv_2018_2030.html.
- [33] MZV ČR [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky]. *Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech na období 2018-2030*. Praha, 2019.
- [34] NÁDVORNÍK, ONDŘEJ, ANDREA VOLFOVÁ. *Společný svět – příručka Globálního rozvojového vzdělávání*. Praha: Člověk v tísni, společnost při České televizi, o.p.s., 2004. ISBN 80-903510-0-X.
- [35] NAZEMI. *Co děláme: Prosazujeme*. [online]. Brno. [cit. 26. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.nazemi.cz/cs/prosazujeme>.
- [36] NAZEMI. *Chytáme souvislosti. Toto je leták o globálním vzdělávání*. Brno: 2016, 6-10. ISBN 978 80-88150-05-3.
- [37] NAZEMI. *Jsme NaZemi: Založení organizace*. [online]. Brno. [cit. 12. 04. 2019]. Dostupné z: <https://www.nazemi.cz/cs/zalozeni-organizace>.
- [38] NIDV [Národní institut pro další vzdělávání]. *Globální a rozvojová témata ve školní praxi*. [online]. © Všechna práva vyhrazena. [cit. 28. 10. 2020]. Dostupné z: <https://grv.npi.cz/globalni-a-rozvojova-temata-ve-skolni-praxi/>.
- [39] OPOČENSKÁ, MARTINA, ANNA, KUNOVÁ. *Globální rozvojové vzdělávání a rozvojová zahraniční spolupráce, anebo, společně proti chudobě*. 2.vyd. Praha: Powerprint, 2012. ISBN 978-80-87415-49-8.
- [40] PÁNKOVÁ, LENKA. *Globální rozvojové vzdělávání v České republice – historie a současnost*. Olomouc: ARPOK, o.p.s.
- [41] PÁNKOVÁ, LENKA, JAN, KLEGA. *Migrace není legrace: manuál pro pedagogy 2. stupně ZŠ a SŠ*. 1. vyd. Olomouc: ARPOK, o.p.s., 2016. ISBN 978-80-906162-2-6.
- [42] SLUŇÁKOV. *ENVIGLOBE – příručka pro začleňování globálně environmentálních témat do výuky. Lekce plýtvání potravinami*. Olomouc.
- [43] ŠERTLEROVÁ, ELIŠKA. *Srovnání globálního rozvojového vzdělávání ve státech Evropské unie*. Diplomová práce. Olomouc: 2018.
- [44] UČÍME SPOLU. *Metodické materiály*. [online]. Praha: Diakonie ČCE – Středisko humanitární a rozvojové spolupráce. [cit. 12. 03. 2019]. Dostupné z: <http://ucimespolu.cz/metodicke-materialy/>.

[45] UČÍME SPOLU. *Vzdělávání pro učitele, studenty i veřejnost*. [online]. Praha: Diakonie ČCE – Středisko humanitární a rozvojové spolupráce. [cit. 06. 03. 2019]. Dostupné z: <http://ucimespolu.cz/lektorsky-tym/>.

Příloha 1

Emailová komunikace s organizací ADRA (pověřená osoba Eliška Masná)

Dobrý den slečno Špundlová,

Niže jsem doplnila údaje o které jste měla zájem.

Pravděpodobně k tomu budete mít nějaké otázky, určitě se ptejte.

Mnoho sil při psaní.

S pozdravem,

Eliška Masná

- typy programů (náplň a charakteristika) – veškeré informace o našich programech a náplni naleznete na <https://www.adra.cz/oddeleni-vzdelavani/nabidka-pro-skoly-o-programech>

- aktuální témata (chudoba, migrace, plýtvání potravinami..) – viz níže

- cílové skupiny (nejlépe ZŠ 1. nebo 2. stupeň) – programy realizujeme na všech stupních školství. Nejčastěji objednávané jsou programy na ZŠ I. a MŠ.

- které programy mají největší úspěšnost, případně zhodnocení úspěšnosti z hlediska naplnění cílů

- nejbližšími programy jsou v roce 2018:

MŠ- Daleká cesta čokolády, Výlet do světa: Mongolsko

ZŠ I – Daleká cesta čokolády, Migrace a cestování, Výlet do světa: Kěňa

ZŠ II – Migrace, Začarovaný kruh chudoby

SŠ – Odpovědná spotřeba, Skutečná cena potravin

- po každé realizaci programu získáváme zpětnou vazbu od učitele přítomného na programu, které jsou velmi pozitivní. Školy si nás často objednávají opakovaně. Zároveň programy pravidelně revidujeme a aktualizujeme.

- jak často se programy objednávají – 2018 – 58 programů, 2017 – 83 programů, 2016 – 111 programů – pokles je způsobený především přeorientování činnosti oddělení vzdělávání i na jiné aktivity, které získávají na oblibě. Oproti letům 2014/2015 však došlo k poklesu, předtím byly velmi populární hlavně programy o migraci, jejichž popularita klesla.

- metody a příručky k výuce programů – konkrétní příručky k výuce našich programů Vám bohužel nabídnout nemohu, pro pedagogy jsme však vytvořili Pedagogické listy k Cílům udržitelného rozvoje, které můžete také nalézt na inle metodických stránkách v sekci Pro Pedagogy. Momentálně materiály upravujeme, takže nejsou dostupné, ale budou určité během února.

- další aktivity Vaší organizace v oblasti GRV – mimo programů na MŠ, ZŠ a SŠ působíme i na VŠ – od roku 2016 - Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, Institut vzdělávání a poradenství České zemědělské univerzity, jsme zapojeni do projektu Světová škola (<https://www.adra.cz/oddeleni-vzdelavani/svetova-skola>), Evropského projektu Get up and Goals (<https://www.adra.cz/oddeleni-vzdelavani/get-up-and-goals>), dále organizujeme osvětovou činnost formou Komiksově soutěže (<https://www.adra.cz/oddeleni-vzdelavani/komiksova-soutez>) a dalších projektů (<https://www.adra.cz/oddeleni-vzdelavani/prestavka-pro-rozvoj>, <https://www.adra.cz/oddeleni-vzdelavani/na-cestech-k-rozvoji>). Nově jsme v roce 2019 navázali spolupráci s Arcibiskupským gymnáziem formou studentských stáží v rámci projektové výuky. Spolupracujeme i s dalšími NNO na organizaci Týdne globálního vzdělávání.

- do jakých škol v regionech –

2017 – počet škol

Ústecký	4
Pražský	2
Pardubický	11
Královéhradecký	2
Středočeský	15
Jihomoravský	20
Moravskoslezský	8
Praha	22

2018

Pardubický – 1 ZŠ

Královéhradecký - 1 MŠ

Moravskoslezský – 1 MŠ, 1 ZŠ, 2 SŠ

Jihomoravský – 3 ZŠ

Praha – 1 MŠ, 2 ZŠ

Středočeský - 1 SŠ

Příloha 2

Emailová komunikace s organizací Diakonie ČCE (pověřená osoba Jarmila Dvořáková)

Dobrý den,

níže Vám zasílám odpovědi (viz červeně). K našim programům GRV jsme vytvořili webové stránky www.ucimespolu.cz, zjistila jsem však, že aktuálně nefungují, ale řešíme to. Zatím tedy alespoň takto odpovídi níže.

S pozdravem

Jarmila Dvořáková

Mgr. Jarmila Dvořáková, Ph.D.

Vedoucí sekce humanitární pomoci v ČR

Diakonie ČCE – Středisko humanitární a rozvojové spolupráce

Belgická 22, 120 00 Praha 2
mobil: 603 899 929

dvořakova@diakoniespolu.cz
www.diakoniespolu.cz

- typy programů (náplň a charakteristika) – semináře pro učitele ZŠ, workshopy pro žáky ZŠ, programy pro studenty SŠ
- aktuální témata (chudoba, migrace, plýtvání potravinami...) – mimořádné události, změna klimatu, plýtvání potravinami, **s potřeba vody, migrace**
- cílové skupiny (nejlépe ZŠ 1. nebo 2. stupeň) – učitelé ZŠ (1. a 2. stupeň), žáci ZŠ (1. a 2. stupeň), studenti SŠ
- které programy mají největší úspěšnost, případně zhodnocení úspěšnosti z hlediska naplnění cílů – **největší zájem je o environmentální globální témata (s potřeba vody, sucho, plýtvání potravinami)**
- jak často se programy objednávají – programy jsme realizovali především v letech 2015 – 2017, kdy jsme realizovali projekt GRV podpořený Českou rozvojovou agenturou (více o těchto programech na www.ucimespolu.cz). V roce 2018 jsme se věnovali tématům mimořádných události a změna klimatu v rámci našeho projektu Odo lná obec (viz www.odolnabec.cz)
- do jakých škol v regionech – oslovovali jsme školy z různých regionů – Praha, Ústecký kraj, Plzeňský kraj, Liberecký kraj, Jihočeský kraj, Středočeský kraj, kraj Vysočina
- kdo si tyto programy nejčastěji objednává – je důležité, zda o programy mají zájem ředitelé škol (ty je pak nabídnou svým kolegům – pedagogům)
- metody a příručky k výuce programů – celkem jsme vydali 4 příručky pro učitele – Mimořádné události v globálních souvislostech, Uprchlíci před tabulí – jak se žáky mluvit o migraci, Voda nad zlato, Ropa na talíři (více informací o příručkách jsou kdispozici na www.ucimespolu.cz)
- další aktivity Vaší organizace v oblasti GRV – přednášky pro veřejnost o našich zahraničních projektech (nyní spíše s poradicky)